

IRKA

2022/1

IRKA

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség gyermeklapja
XXVIII. évfolyam, 2022/1. szám

Főszerkesztő: Espán Margareta. Szerkesztő: Gabóda Éva
Grafika: Kalitcsis Erika. Tördelészerkesztő: Fabján Zoltán
Szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök), Kalitcsis Erika, Kulán Ágnes, Espán Margareta
Laprendelői száma: 3T N° 63.

Nyomtatás: Melynik Mikola magánvállalkozó,
88000 Ungvárad, Oszárpénko u. 35. +380505236178
Rend. sz: 1568 Pódlányiszám: 6000.

Levelezési cím: c/o KMPSZ, 90202 Beregszász, Olga Kobyljanská u. 17.
FORGALOMBA KERÜL A KMPSZ TERJESZTÉSÉBEN

IPKA

Дитячий журнал Закарпатського утворювального педагогічного товариства.
XXVIII рік видання, 2022/1

Головний редактор: Ешпан Маргарета. Редактор: Габода Єва
Графіка: Калітчис Еріка. Верстка: Фаб'ян Золтан
Комісія по редакції: Орос Ілдіко (голова), Калітчис Еріка,
Куліан Агнес, Ешпан Маргарета
Регістраційне свідоцтво: 3Т N° 63.

Випроводжено: ФОН Мельник Мікола Васильович,
88000 Унгваролад, Ошарпенко, 35. +380505236178
Зам.: 1568 Таролад: 6000.

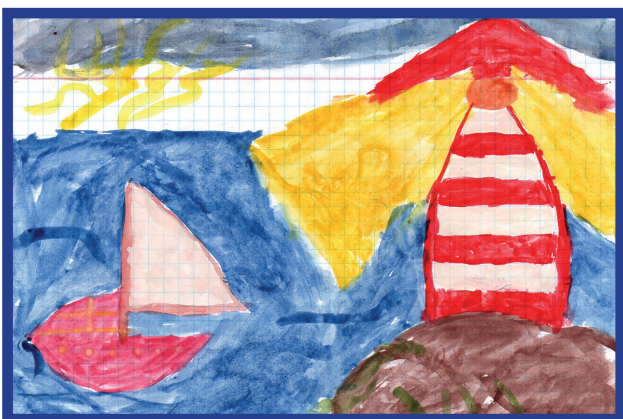
Поштова адреса: Ешпан Маргарета, Берегово, вул. Ольга Кобил'янська, 17.
Розповсюджується Закарпатським утворювальним педагогічним товариством

Aberlájter Mihály, Szolyva

Barkaszi Emese, Beregsom

Bulávkin Viktor, Tiszaásvány

Homoki Arsen, Szolyva

László Antónia, Salánk

Molnár András, Szolyva

Pirahavá Katalin, Szolyva

Valasin Aranka, Szolyva

Kedves Irka-olvasó!

Az *Irka* 2022-es évi első lapszámát tartod a kezdedben, mellyel megnyitottunk 29. évfolyamunkat. Bizony, jövőre 30 éves lesz az *Irka*!

A lap indulásakor talán édesanyád, édesapád is éppen akkora gyerek volt, mint most te. Jómagam alig voltam kétesztendő, amikor az *Irka* próbaszáma megjelent. Emlékszem, hogy iskolásként milyen nagy eseménynek számított, amikor meghozták az új *Irkát*. Mindig a rejtvényeket néztem meg először, azután a kézműves oldalt és a kifestőket. Ez utóbbinál nem ismertem tréfát: mindent kiszíneztem, amit csak lehetett. Jó visszaemlékezni ezekre az időkre. Bátran kérdezd meg a szüleidet, hogy gyerekként ők is Irka-olvasók voltak-e!

Ezt a lapszámot a tavaszhoz és az évszakhoz kötődő ünnepeknek, jeles eseményeknek szenteltük. Olvashatsz itt

tavaszi népszokásokat, ünnepi verseket, de találsz a lapban játékokat, rejtvényeket, recepteket is. Folytatjuk a téli lapszámunkban megkezdett visszatekintések sorát. Most két 2016-os lapszámunk egy-egy oldalát mutatjuk meg nektek változtatás nélkül. Az illusztrációk Kulin Ágnes munkái, aki jelenleg az Irka-galéria rovat szerkesztője.

A 2022/1. lapszám olvasásához jó szórakozást, tartalmas időtöltést kívánok!

Espán Margaréta főszerkesztő

Weinrauch Katalin

NAGYBÖJT

Piros arccal ébred a Nap nagyböjt első napján, hideg fénye szikrát csíhol az eresz jégcsapján. Álmos szemmel kutatja a maskarások hadát, de már vége a farsangnak, nem látni maskarát.

Múltba vesző farsang nyomán böjti szél sepreget, a hejehuja vígságból nem lel más emléket, csak azt a színes szerpentint a fenyőfa ágán: zörgeti azt és megfújja, tova viszi szárnyán.

Öreg varjú rosszkedvűen recsegteti torkát: farsangfarka után nagyböjt... Nincs már több multság! Korán kelő kicsi cinke felel rá cippantva: vén károgó, ha itt a böjt, készülj a tavaszra!

Rovatvezető: Gabóda Éva

Szilágyi Domokos

TAVASZODIK

(részlet)

Illan a, tűnik a hó,
alvad a, reccsen a jég,
itt is, amott is a friss
fű ki-kidugja fejét,
bomlik a, pattan a rügy,
égre sivít föl a fütty,
fák közt surran a szél,
s a mély-kék ég üvegén
fecskecsapat csivitel.

Majtényi Erik

A TAVASZ

Csipkés rüggyel, madárfüttyel
köszön rám, köszön rád,
s majd egy reggel, ha víg kedvvel
jól megráz egy almát,
és a fáról, minden ágról
szirmok fellege havaz,
földön-égen csodaszépen
tündököl fel a tavasz.

Szalai Borbála

A NAPOCSKA TÜKRE

A napocska bontogatta, fésülgette sugárhaját,
csakhogy sehol nem lett tükröt, hogy megnézzze benne magát.
Minden tavat, minden tócsát zöldesszürke páncél fedett...
„No – gondolta a napocska –, eltüntetem én a jeget!”

Kapta magát, s a kék égen egyre feljebb-feljebb hágott:
melegével cirógatta, dédelgette a világot.
Zsugorodni kezdett a jég, el is olvadt egykettőre –
s a napocska mosolyogva nézhetett a víztükörbe.

MONDÓKÁZÓ

(népköltés)

Nyisd ki, Isten, kiskapudat,
Hadd lássam meg szép napodat!
Süss fel, nap, fényes nap!
Kertek alatt a ludaim megfagynak.

Süss ki, nap, fényes nap!
Kertem alatt két kisbárány majd megfagy.
Eredj fel az égbe, fehér lepedőbe!
Zárd el a hideget, ereszd ki a meleget!

Tordon Ákos

A HÁROM NAPSUGÁR KISASSZONY

Amikor a Nagy Hegyek Országában éltem, sokat időztem a legzöldebb Tengersizem partján. A három napsugár kisasszonyt is ott pillantottam meg. Éppen fésülködtek. A Tengersizem volt a tükörük, fésűjük színarany. Ó, be szépek voltak mind a hárman!

Az egyik csupa csillogás, a másik csupa ragyogás, a harmadik csupa fény! Ha még sokáig néztem volna őket, megvakultam volna a nagy fényességtől. Ezért inkább behunytam a szememet. De még így, behunyt szemmel is láttam őket, sőt, csak most vettem észre igazán káprázatos szépségüket, és – varázslatos dolog(!) – a beszédüket is hallottam. Muzsikált a szavuk, halkan, akár a legfinomabb méhzümmögés.

– Én bejárom a világot, és megéneklek a világ szépségeit – mondta Csillogáska, a legidősebb napsugár kisasszony.

– Én is bejárom a világot, és megkeresem a Szerencsét – mondta Ragyogáska, a középső napsugár kisasszony.

– Én itt maradok és megvárlak benneteket – mondta Fényeske, a legkisebbik napsugár kisasszonyka, és lerúgta lábáról arany cipellőjét.

– Jó – szólt a másik kettő –, alkonyattal itt találkozunk!

Azzal az egyik ment erre, a másik arra. Fényeske leheveredett a zöld fűre. Föléje hajoltak a vadvirágok, köréje szálltak a pillangók, hozzá röppentek a madárkák. Icipici bogárkák dűnnyögtek a fülébe, az erdőből ellátogattak hozzá a vadak, s a fűрге gyíkok, míg sütkérezni a napra feküdtek, elmondták neki életük történetét.

Fiatal lány ült a Tengersizem mellett meredő sziklára, és a boldogságról énekelt. Fiatal favágók pihentek meg a réten, és a boldogságról álmodtak. Öreg anyóka üldögélt a farönkön, kendője alatt bóbiskolt az alkony.

A Tengersizem tükre feketedett, a halak s a szabad szemmel láthatatlan parányi élőlények nyüzsgése megszűnt. Fényeske megborzongott, haragos pillantást vetett az égen kódorgó felhőbáránkyára, s elhajtott aranycipellőjének keresésére indult. Szerencséjére jött a Szerencse, tenyerében hozta neki. Fényeske megköszönte és tánca perdült benne.

Az öreg anyóka kendője alatt felébredt az alkony. Fényeske aggódva pillogott az égre: fogyott ott a fény, hanyatlott a Nap. Végre pihegve megérkezett Csillogáska, utána nemsokára Ragyogáska is aláereszkedett fáradtan a halványuló égből.

– Nos – kérdezte Fényeske –, megénekelted-e a világ szépségeit, Csillogáska?

– Hová gondolsz, Fényeske húgom! – felelte Csillogáska, és elpirult az alkonypírban.

– Belátom, tévedtem, amikor azt gondoltam, egyetlenegy nap elegendő ahhoz, hogy meglássam és megénekelhessem a világ szépségeit.

Fényeske nem szólt erre semmit, de dalolni kezdett. Csillogáska felkapta a fejét, mert húga a világ szépségeiről dalolt: a fű s a vadvirág illatáról, a kecses pillangókról, a madárkák daláról, az icipici bogárkáról, a szorgalmas hangyákról, egy lebegő virágsziromról, az erdei vadakról, a szikla fenséges nyugalmáról, az égbolt derűjéről, a vidám favágókról, az öreg anyóka békéjéről, a Tengersizem szépségéről, a halak ezüst villódzásáról...

– Ó, mondd, húgom, hogyan lehetséges, hogy ennyi mindent láttál meg a világ szépségeiből, holott nem mozdultál el erről a helyről? – kérdezte csodálkozással Csillogáska.

– Ó, nővérem – felelete Fényeske –, én nyitott szemmel hevertem itt a fűben, míg te bekötött szemmel jártad a világot! – s azzal a másik nővéréhez fordult:

– Találkoztál-e a Szerencsével?

– Ó – biggyesztette a száját Ragyogáska –, balga voltam, amikor azt hittem, egyetlen nap elegendő ahhoz, hogy megtaláljam a Szerencsét, hiszen az emberek nagy része egy életen át hajszolja hiába!

Ekkor felemelkedett a farönkről az öreg anyóka és hazahessentette a három napsugár kisasszonyt. Szerencséjére még naplemente előtt hazaértek. Én még ott maradtam a Tengersizem partján, s hallottam, amint az öreg anyóka, mintegy magának, ezt felelte Ragyogáska szavaira:

– ...Mert az emberek még nem tanulták meg, vagy már elfelejtették, hogy a Szerencse ott kopogtat, ahol nem keresik, nem hívják, és nem is lesik.

MÉHECSKE

Hozzávalók: üres vécépapír-guriga, fekete és sárga festék (tempera), ecset, zseniliadrót, újságpapír, ragasztó, műanyag szemek, tűzőgép, olló.

szemek, tűzőgép, olló.

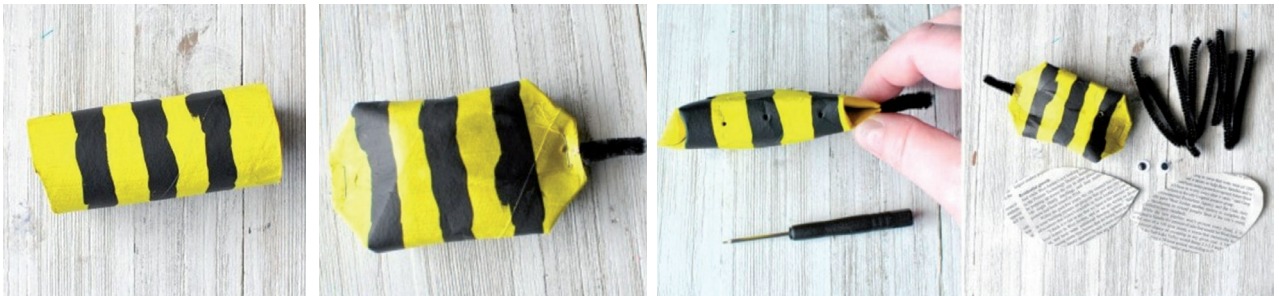
Elkészítés: Körben fekete és sárga csíkokat festünk a vécépapír-gurigán, majd hagyjuk megszáradni – ez lesz a méhecske teste. A guriga elején és végén behajtjuk és összefogjuk az oldalakat; a fullánkját – egy rövid zseniliadrótcskát – tűzőgéppel rögzítjük, majd elöl is letűzzük (lásd: a 2. képen). Mindkét oldalon 3-3 lyukat szúrunk az olló hegyével, ide dugjuk be a zseniliadrót, ezek lesznek a lábai. Kivágunk két azonos szárnyformát, és a hátára ragasztjuk úgy, hogy a szárnyak vége szabadon lógjon. Felragasztjuk a két műanyag szemet a fej tetejére, majd a szemek fölé két kis bajuszkát illesztünk úgy, ahogy a lábakat készítettük: olló hegyével beleszúrunk a papírba, és ebbe illesztünk két begömbített zseniliadrót (a munka menete a képeken látható).

A méhecskék lehetnek a csoportszoba, az öltöző díszei, cénára fűzve mozgó elemei a tavaszi dekorációnak. Örömteli alkotást kívánunk!

1. kép: Guriga festése

2. kép: Végék tűzése, hátul fullánkkal

3. kép: Lyukak készítése a lábagnak, lábak, szárnyak előkészítése

PÖRGETTYŰ

Nagyszerű játék, amely elszórakoztatja a készítőjét, hiszen festéssel még változatosabbá tehető, és a gyors forgás következtében a színek kavalkádja jelenik meg.

Hozzávalók: kisebb papírpohár, olló, ceruza, vonalzó, fogpiszkáló.

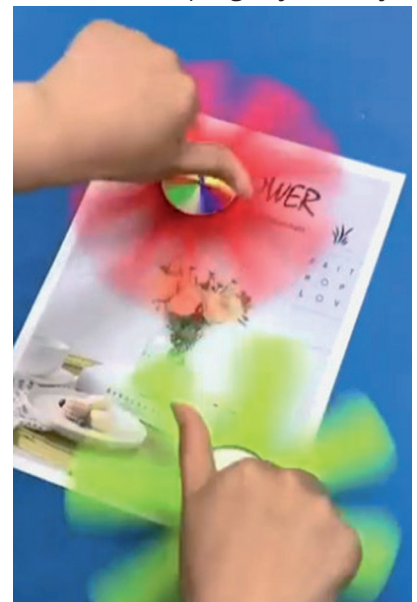
Elkészítés: A papírpohár peremét levágjuk, az alján vonalzó segítségével felrajzoljuk a felező- és átló-vonalakat, melyeknek megfelelően a pohár oldalán bemetszéseket végzünk – ez lesz a pörgettyű szárnya. A vonalak metszéspontjába fogpiszkálót szúrunk úgy, hogy a fele alul, a fele pedig felül legyen. Ennek segítségével lehet pörgetni a pörgettyűt. Ragasztóval rögzíthetjük is, hogy el ne csúszson használat közben.

1. kép: Szárnyak készítése

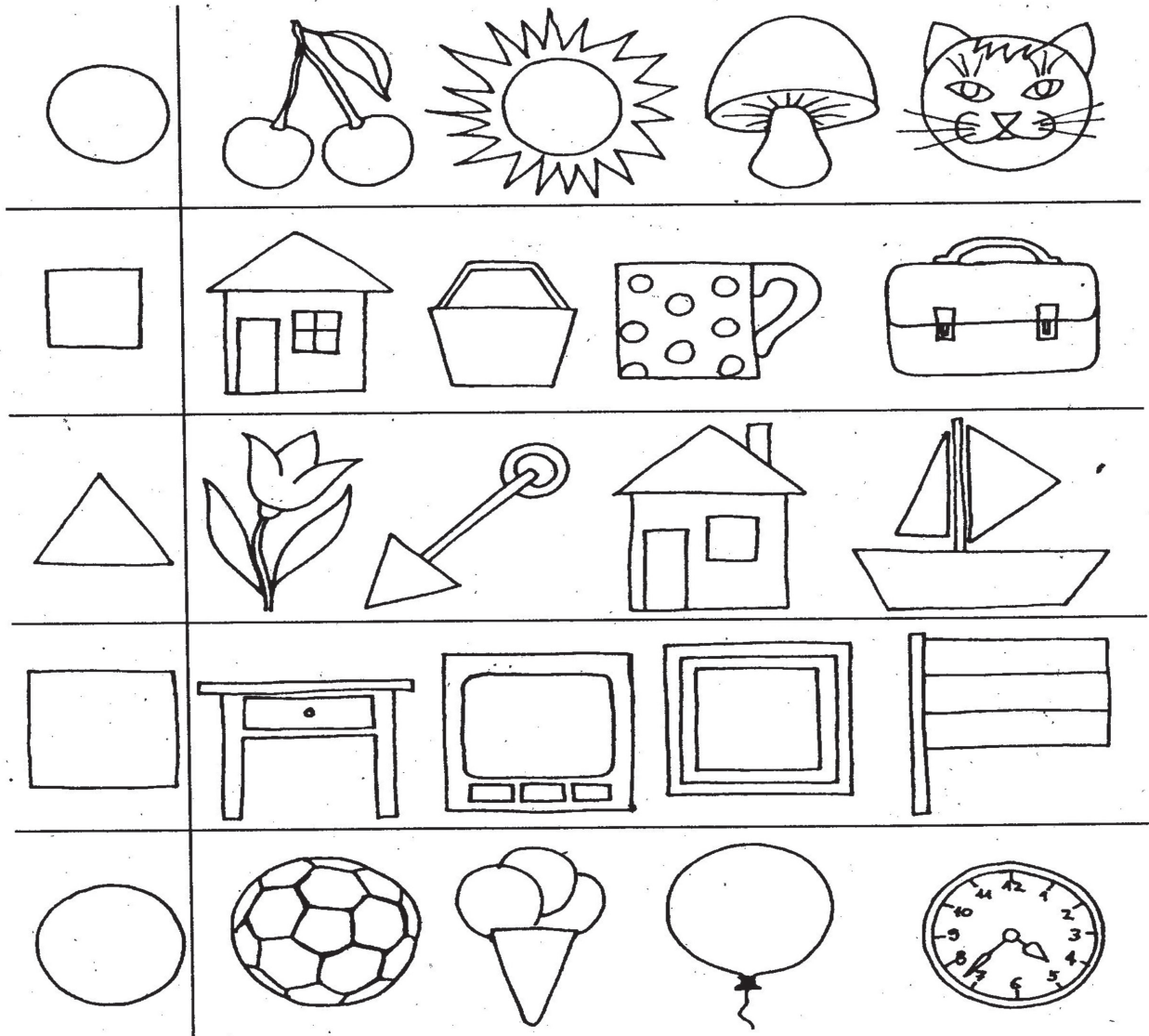
2. kép: A fogpiszkáló beszúrása

3. kép: A pörgettyű játék közben

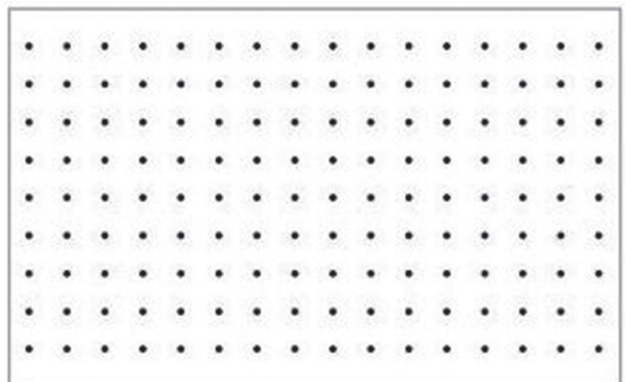
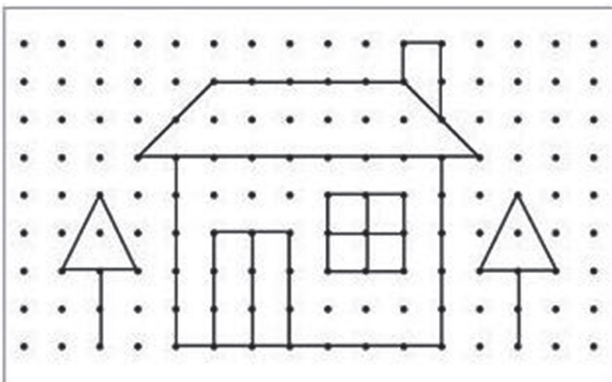
FORMAKERESŐ

A képen különböző tárgyak látszanak, a sor elején pedig mértani formák találhatók (körök, négyzetek – nagy, kicsi, háromszög). Találj hasonló alakú tárgyakat a képeken, ha sikerül, színezd ki! Legyél figyelmes, mert némelyik kép becsapós!

RAJZOLJ HÁZAT FÁKKAL!

A első képen látható rajzot teljes mértékben a megadottaknak megfelelően kell átmásolni a második, pontozott rajzfelületre. Ehhez leginkább figyelemre van szükség. Ha sikerült, színezd ki a képet!

Weöres Sándor

Vásár

Olcsó az alma,
Itt van halomba,
Aki veszi, meg is eszi,
Olcsó az alma!

Kis trombitát vegyenek,
Pirosat, fehéret,
Lilát, sárgát, kéket!
Mézesbábót vegyenek,
Tükrös-szívet szépet!

Fut a kutya-szán, kutya-szán,
Szalad igazán, igazán,
Köszörűs vagyok én,
Kutya-szánon futok én.

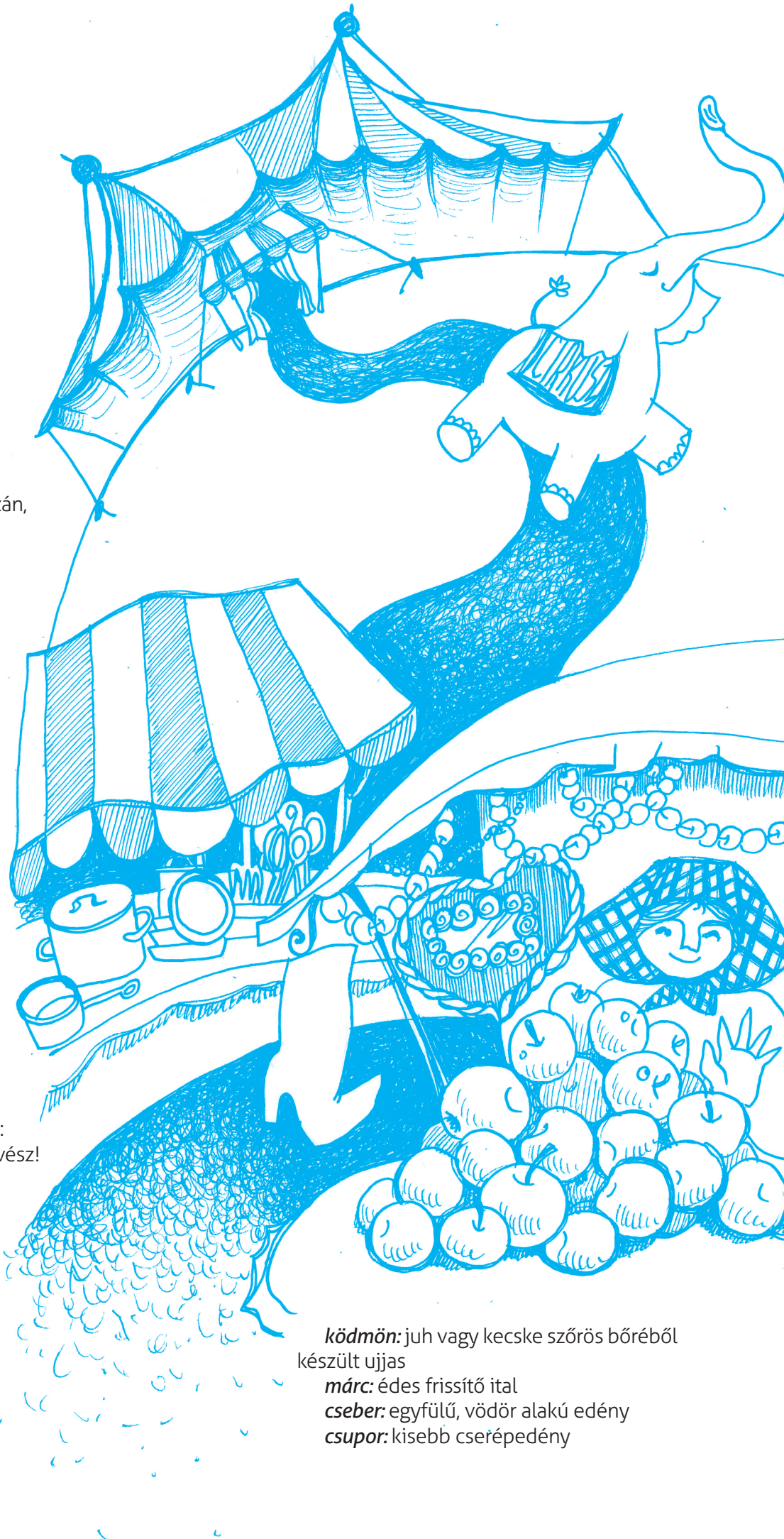
Van-e csizma eladó,
Hóba-sárba mindig jó?
Van kis csizma eladó,
Szép varrás a szárán,
Hogyha ilyet hordanék,
Bizony sose bánnam.

Van-e ködmön* eladó,
Szélbe-fagyba mindig jó?
Van kis ködmön eladó,
Szép hímzés a vállán,
Hogyha ilyet hordanék,
Bizony sose bánnam.

Érkezik a vándorcirkusz,
Hoznak elefántot,
Tarka bohóc vezet,
Füsti Pisti követi,
Ilyet sose látott.

Sátor alól kikiáltó szétnéz:
„Itt látható a nagyhírű bűvész!
A lábával karikázik,
A kezével citerázik,
Az orrával orgonázik,
A fülével figurázik,
A szemével gurgulázik,
A szájával vacsorázik!”

Jó márc* a cseberben*,
Csuprom* telemertem.
Tele van a csuprom,
Idd már, ki ne fusson.

ködmön: juh vagy kecske szőrös bőrből készült ujjas

márc: édes frissítő ital

cseber: egyfülű, vödör alakú edény

csupor: kisebb cserépedény

Szemezgetés az *Irkán*ak sok évvel ezelőtt beküldött versekből

Tavaszi dal

Jön a tavasz, fut a tél,
a napsütéstől nagyon fél.
A nap kergeti a telet,
lehel rá jó meleget.
Dalolnak a madarak,
bújócskázunk a fa alatt.
Előbújnak a virágok,
kőkörcsinek, tulipánok.
A fa zöld ruhát ölt magára,
itt a tavasz valahára.

Nagy Izabella, 2. oszt., Fertősalmás, 2001.

Az én falum

Van egy falu –
ez Nagygut.
Párja is van –
ez Kisgut.
Benne sok gyerek,
kik nem tesznek egyebet:
ugrándoznak, játszadoznak,
egy percre sem állnak meg!

Peres Alexandra, 5. oszt., Gut, 2003.

Méhecske

Méhek, méhek, jó mézet gyűjtenek,
keresik a nektárt, kutatják a méhek.
Virágról virágra szálldogálnak,
de elhervad a virág, hiába keresnek ők.

Kósa Tímea, 5. oszt., Beregszász, 2003.

A West zenekar

A West zenekar, hű, de jó!
Hangjuk csodás, kellemes,
hallgatják az emberek,
tánra is kerekednek.

Józsi bácsi gitározik,
sok ember csodálkozik.
Emilke mást sem csinál,
csak szintetizátoron játszikál.

Sanyi énekel, hangját változtatja,
s tovább dalol.
Géza bácsi sem lustálkodik,
Szaxofonján próbálkozik.

Mészáros Tímea, 8. oszt., Aknaszlatina, 2002.

Húsvéti vers

Húsvét másodnapján
locsolkodni jöttem.
A viruló rózsaszálhoz,
íme, beköszöntem.

Köszöntöm a ház asszonyát
és a szép leányát.
Oly kedves, hogy e világon
nem találni párját.

Mondok e gyönyörűségnek
rengeteg sok bókot.
Cserébe nem kérek én mást,
csak egy édes csókot.

De ha néhány hímes tojást
raknak tarsolyomba,
áldást kérek az Istentől
a ház lakóira.

Parászka Emil, 8. oszt., Mezőkaszony, 2004.

JELES NAPOK, ÜNNEPEK, NÉPI IDŐJÓSLÁSOK A TAVASZI ÉVSZAKBAN

MÁRCIUS – BÖJTMÁS HAVA – TAVASZELŐ

Március a tél elűzése, a mezőgazdasági munkák megkezdése, a megújulás időszaka.

Március 10. Ildikó napja. Amilyen az idő ezen a napon, olyan lesz a következő negyvenen is. Vagyis, ha Ildikó napján fagy, a mínuszok akár 40 napig kitarthatnak.

Március 12. Nagy Szent Gergely napja. A középkorban tavaszkezdő napként tartották számon Szent Gergely napját. Ehhez kötődik a gergelyjárás nevet viselő adománygyűjtő dramatikus játék. Szent Gergely vitézei, vagyis iskoláskorú gyerekek a katonai toborzás mintájára járták a házakat, katonák helyett gyerekeket verbuválva, iskolába hívva őket. Tréfás formában tált adománygyűjtés is társult hozzá a tanító javára. Ha e napon havazott, úgy tartották: megrázza még szakállát Gergely.

Gergely-napi szél Szent György-napig él. Ha Gergely napján esik, még áprilisban is havazik. Ha Gergely havaz, hamar kipereg a kalászból a mag.

Március 18., 19., 21. Sándor, József és Benedek napja. Ezek a napok vetnek véget a télnek, ekkor veszi kezdetét a tavasz: „Sándor, József, Benedek zsákban hozza a meleget.” Muravidéken e jóslatot így folytatják: „Ám ha üres ez a zsák, nem kapod, csak a harmadát.” Néhol Sándor napját tartották a legalkalmasabbnak a búza és az árpa elvetésére. József napjára várjuk vissza a gólyákat.

József-napi szívárvány sárgája, ha széles, bő gabonatermést ígér, ha a pirosa széles, sok bor lesz, és édes.

Benedek napján egyes helyeken fokhagymát szenteltek, amelynek betegségelűző erőt tulajdonítottak.

Március 25. gyümölcsoltó Boldogasszony (testfogadó Boldogasszony, Asszonyunk Szűz Mária szeplőtelen fogantatja, Boldogasszony fogadása). Isten Fia fogantatásának ünnepe, amikor is Gábor főangyal megvitte Názáretbe Máriának az örömhírt. A hagyomány szerint, aki e napon elimádkozik ezer Üdvözlégyet, annak teljesül jóra való kívánsága.

Az ünnephez kötődő legjellegzetesebb szokás a gyümölcsfák beoltása, szemzése, hiszen ahogy Mária teste befogadta Jézust, úgy fogadják be a növények is az oltványt. Azt a fát, amelyet e napon oltanak be, nem szabad levágni, letörni, elégetni. Az ilyen fának és ágaiknak maguktól kell elkorhadniuk.

Amilyen az időjárás gyümölcsoltó Boldogasszonykor, olyan lesz a következő negyven napban.

ÁPRILIS – SZENT GYÖRGY HAVA – TAVASZHÓ

A hónap időjárásából a népi időjósok szerint az elkövetkező hetek időjárására és a termésre is lehet következtetni. Pl.: „Áprilisknek szárazsága jó gazdának bosszúsága, áprilisknek nedvessége fának termőképessége. Áprilisk hava esős legyen, hogy a gyökér igyon-egyen, jó bor legyen a szőlőhegyen. A Szent György-havi eső kergeti a fagyot, és esős májust jósol.”

Április 6. Irén. „Ha Irén napján esik az eső, szűk lesz az esztendő.”

Április 10. virágvasárnap (pálmavasárnap). Jézus Krisztus Jeruzsálembé való bevonulásának emléknapja. Jézust pálmaágakkal köszöntötték, de nálunk ez a növény nem honos, ezért barkaág (cicuka, cicuska) helyettesíti. A barkával szokás megvergetni a lányok fenekét, hogy kapósak, illetve a gyerekeket, hogy jók legyenek. A megszentelt barkaágot otthon nagy becsben tartják. Van, aki tesz egy ágat az istálló ajtaja fölé is, hogy a jószágokat megvédje a betegségtől. Ha vihar van, az ág egy darabját meggyújtják, hogy füstje elűzze

a rossz időt. Kidobni nem szabad. Vagy egyszerűen elégetik, amikor már van új, vagy korábban abba a tűzbe vetették, amelyikben a húsvéti pászka sült.

Április 12. Gyula napja. Az év századik napja. Ekkor kezdték el ültetni a dinnyét. Némely magyar területen féregűző napnak számított. Kitakarították a házat, a portát, nagymosást tartottak, a lovakat, teheneket is lemosták.

Amilyen az idő Gyula napján, annak pont az ellenkezője várható a következő 40 napban.

Április 14. Tibor napja. Ha Tibor napjára még nem zöldek a rétek, a gazdák túlzott jó termést nem remélnek. Ha zöld, üde a vetés, jó időre van kilátás.

Április 23. Szent György napja. Az igazi tavasz kezdete. Ezen a napon hajtják ki az állatokat először a legelőre, zöld ággal ösztökélve őket, hogy jó legyen a szaporulat, bőséges a tejhozam, elkerülje őket a betegség, a rontás, illetve hogy ne kóboroljanak el. Gyakorta tűzön, füstön vagy éppen tojáson, láncon, a gazdasszony kötényén is áthajtják a jószágot, szintén rontáselhárító céllal.

Szent György-napon szegődtették a jószágot őrző pásztorokat is, akik néhol végigjárták a falut, s azok a gazdák, akiknek jószágait őrizték, tojással, szalonnával, borral, pálinkával kínálták, ajándékozták meg őket.

Ha Szent György előtt megszólalnak a békák, az korai tavaszt és nyarat, illetve esőtlen nyarat is jelent helyenként. Szent György-nap előtti dörgés gazdag termés. Ha Szent Györgykor dörren, lesz termés bőven.

E nap alkalmas az uborka, a kukorica és a bab vetésére.

Április 25. Szent Márk napja. Ha Márk napján szól a béka, kisebb lesz idén a véka. Ha Szent Márk napján a fülemüle hallgat, akkor változó tavasz várható. Ha énekel, dalával csodás tavaszt hirdet.

MÁJUS – PÜNKÖSD HAVA – TAVASZUTÓ

Május havához főként mezőgazdasági munkák kötődnek. Ünnepek, jeles és neves napok, népi időjósítások sora kötődik hozzá.

Május 4. Flórián napja. Flórián a tűzoltók, tűzzel dolgozók, kéményseprők védőszentje, illetve a tűztől óvó védőszent, aki gyermekkorában imádsággal mentett meg egy égő házat az elhamvadástól. E napon a tűztől való védelem érdekében vízzel locsolták meg a házakat. Némely helyen Flóriánkor egyáltalán nem raknak tüzet, másutt pedig nem az asszonyok, hanem a férfiak gyújtják meg. A tűzzel dolgozók, például kovácsok számára egyes vidéken ez munkaszüneti nap.

Május 12–14. Pongrác, Szervác, Bonifác keresztény vértanúk napja. Az említett személyeket fagyosszenteknek nevezzük, mivel „a három ác” napjára a megfigyelések szerint többnyire erősen lecsökken a hőmérséklet, gyakorta esik az eső, sőt, fagy is lehet, ami rossz termést okozhat.

Május 25. Orbán napja. Orbán a szőlősgazdák, kocsmárosok, kádárok védőszentje. Ha e napon szép idő van, az jó szőlőtermést ígér. Ha viszont rossz az idő, az leginkább a szőlőnek árt. Nagyobb szőlőültetvényeken szobrot állítanak tiszteletére, amelyet a napján körmenetben felkeresnek, s ha jó az idő, megkoszorúzzák vagy borral locsolják; ha rossz, kővel dobálják meg, esetleg pálcával elverik. Ha a szobor fából vagy szalmából készült, akár el is égetik. Az Orbán napján megszentelt virágokból a préházakba is visznek, hogy oltalmazzon a vilámcsapástól.

Tamkó Sirató Károly

KATTENTOTTA

Messze, messze Afrikában,
a Zámbezi folyó partján
élt egy apró Hottentotta.*
Kinn játszott a folyóparton,
sziklák között a homokba.
Talált egy különös követ...
– Mi lehet ez?... – latolgatta,
latolgatta,
fontolgatta
az apró kis hottentotta.

Arra ballag Öregapó
A legbölcsebb hottentotta.

Hozzárohan,
megkérdezi:

– Öregapó!
Mi ez a kő?
Itt találtam a homokban.

Nézi, nézi Öregapa,
a legbölcsebb hottentotta:
– Mi ez a kő?
Azt sem tudod?!
Ide hallgass, édes fiam!

Ez egy ős-kőkori fegyver!
Egy szakóca**.
Egy marokkó!
Lehet harmincezer éves...
Egyik ősőd pattentotta!

Bámul a kis hottentotta...
Kezében az ős szakóca,
lehet harmincezer éves,
egyik őse pattentotta...
Ám éppen kezébe illik.
Harcol vele. Csapkod. Vagdos.
Csillog-villog, mint a szikra.

Öregapó!
Bölcsek bölcse!
Te legnagyobb hottentotta!
Pattints nekem még egy illet...
...ide a másik markomba!

– Hogy még egy illet pattintsak?...
Hová gondolsz, édes fiam?!
Messzi múlté ez az ipar...
Hát hol élsz te?
Más divat jár Afrikában!
Hát nem tudod,
réges-régen nem élünk már
a Pattintott Kőkorszakban!

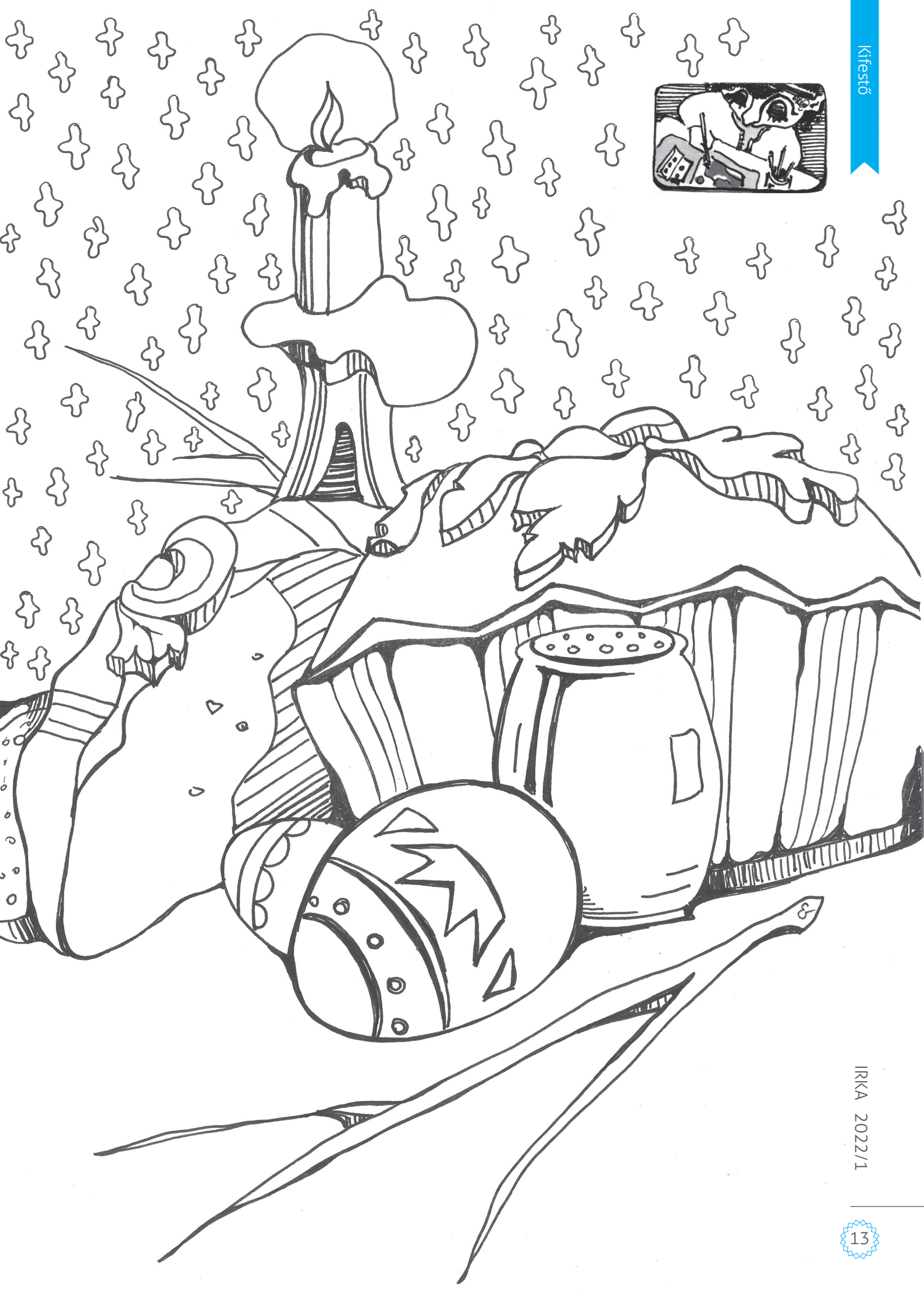
– Hát hol élünk? Öregapó!

Hogy hol élünk?
Ide figyelj:
a – Kattintott Fénykorszakban!

Imígyen szólt Öregapó,
a legbölcsebb hottentotta.
És mivelhogy alkonyodott,
s éj szállt volna
a
bungalóra
(nyelvével egy nagyot csettint!)
s a villanyt
fel
– kattentotta!

* **hottentotta**: Dél-Afrikában élő nép, amely nyelvében sajátos, csettintő hangokat használ

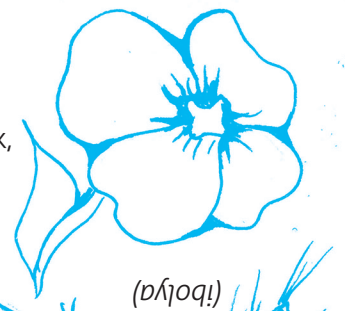
** **szakóca**: a korai és középső paleolitikumban használt pattintott kőeszköz

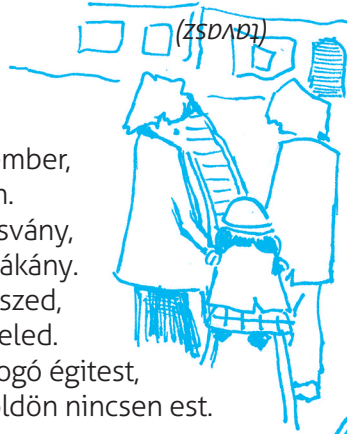
Amikor a világ éled,
kizöldülnek mezők, rétek.
Bimbó nyílik,
rügy kipattan,
hancúroznak a szabadban.

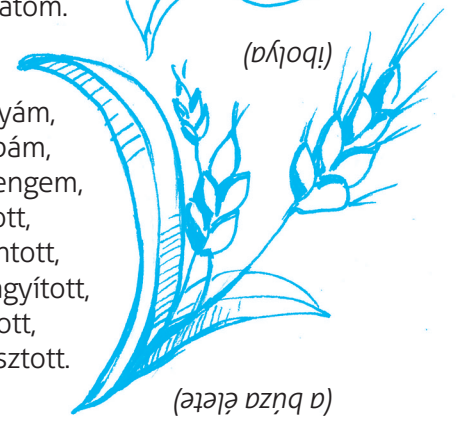
Bokrok alján meghúzódok,
Kerek levél mögé bújok.
Lila szirmaim kibontom,
Elárul majd az illatom.

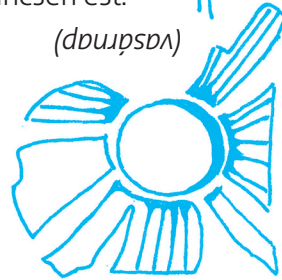
Nyolc betűből állok,
de tagom csak három,
pihen akkor minden ember,
télen úgy, mint nyáron.
Első tagom hasznos ásvány,
ebből készül zár és csákány.
Második tagom, ha veszed,
varga kis szerszámát leled.
Harmadik tagom ragyogó égitest,
míg el nem tűnik, a Földön nincsen est.

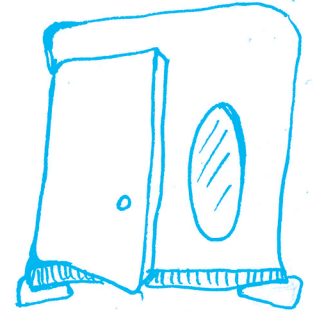
Nap volt édesanyám,
Hold volt édesapám,
kerek föld szült engem,
szél tánca tanított,
nehéz kő megrontott,
csont, hús meglágyított,
meg is nyomorított,
mikor megszakasztott.

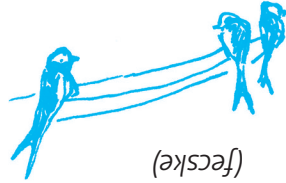
Úton megyen, nem poroz,
vízen megyen, nem csobog,
nádon megyen, nem suhog,
sáson megyen, nem susog,
eső éri, nem ázik,
ha fagy éri, fázik.

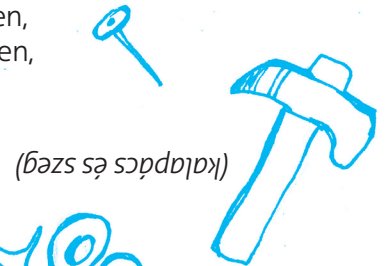
A szobában van, mint egy vár,
rajta széles, régi zár.
Bent magasra tornyosodva,
félsötétben polca, odva
mindent, mindent rejteget:
ruhát, blúzt, ingeket,
sálát, sapkát, kesztyűket,
zoknikat és cipőket.
Tudod már, hogy mi lehet?

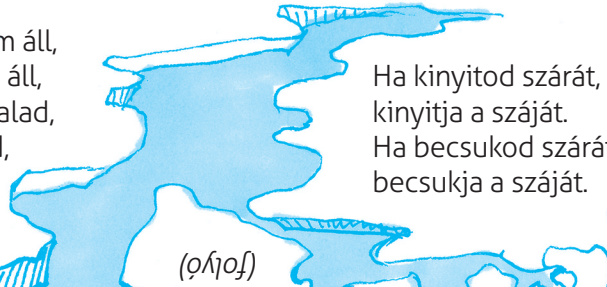
Tavasszal tér vissza,
ereszünk lakója,
fészket igazítja.

Egy családból valók ketten,
mégsem élnek szeretetben,
erős bátyja, ha teheti,
a kisöccsét jól megveri.

Úton megyen, meg nem áll,
földön fekszik, fel nem áll,
hanyatt fekszik, úgy szalad,
erdőn, völgyön áthalad,
ágazik, bogazik,
mégsem levelezik.

Ha kinyitod szárát,
kinyitja a száját.
Ha becsukod szárát,
becsukja a száját.

Orgoványi Anikó versei

CSIGABIGA SÁRA

Csigabiga Sára
megy az iskolába,
hátán van a táska,
megvan az egy mázsa.

Lassan halad Sára,
mert nehéz a táska,
egyet csusszan,
kettőt szusszan,
szánja, aki látja.

Haladt már egy araszt,
nem is hallat panaszt.
„Lassan járj, tovább érsz!”
– mormolja a szakaszt.

Cserregi a rigó:
– Ez a szenzáció!
Mire suliba érsz,
itt a vakáció!

ÁLLATI BULI

Hej, de nagy a sürgés-forgás,
zsong a tisztás széle,
ünnepnapra készülődik
erdő-mező népe.

Batylus bálba hívogatják
ma a vadvilágot,
összehordják egykettőre
a sok finomságot.

Száraz rózsét gyűjt a szarvas,
gombát szed a medve,
kerek üstben rotyog már az
ízletes csiperke.

Hangyák morzsákat cipelnek,
torta lesz belőle,
méhek mézet csurdítanak
majd a tetejére.

Misi mókus diót tördel
ízes tölteléknek,
mogyorót is rakosgat rá,
színes díszítésnek.

Tücsök koma hegedűjén
felcsendül a nóta,
ugrándozik a kis veréb,
meg nem áll a lába.

Szöcske szökken, darázs röppen,
lepke libben szépen,
rózsbogár keringőzik,
léggel kéz a kézben.

Állati volt ez a buli,
pont, mint a mesében,
meg is rendezik majd eztán,
minden szökőévben!

Zelk Zoltán

TAVASZI MESE

Szellőcske a tengeren túlról jött; együtt szállt a felhőkkel. A hosszú úton barátságot is kötöttek egymással, és sok mindentről elbeszélgettek.

– Én megöntözöm a göröngyös földet – mondta a felhő. – Várnak is már az emberek.

– Hát még engem! – dicsekedett a kis Szellőcske.

– Nagy öröm az én érkezésem, mert én üzenetet hozok a fecskéktől meg a gólyáktól!

Így beszélgetve röpködtek át a hegyeket, völgyeket. Amikor az első faluhoz értek, elbúcsúztak egymástól.

– Ki-ki a maga dolgára – mondta a felhő méltóságon, s már suhant is a mezők felé.

– Sok szerencsét! – kiáltott utána Szellőcske.

Amint egyedül maradt, elgondolkozott: kihez is menjen előbb? Az ereszaljához vagy a kéményhez? Mert a gólya is, a fecske is megígértette vele, hogy az ő otthonát keresi fel előbb. Míg így töprengett, egyszerre csak egy kéményt vett észre.

– Ha már itt vagyok a kéménynél – gondolta magában –, hozzá megyek előbb.

Oda is szállt tüstént. Szép jó reggelt kívánt, s elmesélte, milyen messziről jött, s hogy üzenetet hozott a gólyától. Elbúslakodott a kémény.

– Jaj, ne szomoríts, nem tudod, milyen beteg vagyok, alig állok a lábamon. Nemsokára lebontanak, s a gólya hiába keres engem.

Olyan szomorú volt, hogy Szellőcskének kellett vigasztalnia:

– Ne búsulj, majd én elmesélem a gólyának, milyen jó szívvel vagy hozzá.

Föl is vidult a kémény, mert hirtelen eszébe jutott valami:

– Van a gazdámnak egy nagy kertje a falu végén, van abban egy óriási szénakazal. Mondd meg a gólyának, telepedjen oda. És gondoljon néha rám is – tette hozzá sóhajtván.

Szellőcske megsimogatta a kéményt és továbbrepült. Egy kopott kis ereszaljánál megállt. – Ez lesz az – gondolta –, a fecske úgy magyarázta, hogy előtte egy diófa, mögötte egy eperfa.

Odaköszönt hát az ereszaljának.

– Honnan jössz, Szellőcske? – kérdezte az tőle.

– Találd ki.

– Tán valami örömhírt hozol, hogy olyan víg vagy?

– Azt én!

– Bajosan hozhatsz már nekem örömhírt. Öreg vagyok és beteg, nemsokára összedőlök.

– Pedig a fecske üzent néked. Azt üzeni, hogy útban van hazafelé, s alig várja, hogy láthasson téged.

Szomorú lett erre az ereszalja.

– Nem érem én már azt meg – sóhajtott. – De várj csak! Átszólok a testvéremnek, az sokkal fiatalabb nálam, s mindig azon búsul, hogy sose volt még fecskelakója. Ott aztán olyan szállása lesz, hogy csak no!

Úgy is lett. A szomszédban egy szép kis új ház fehérlett ki az udvarból, frissen volt meszelve, s az ablakdeszka meg az ereszalja szép zöldre festve.

– Akarsz-e fecskelakókat? – kiáltott át az öreg ereszalja.

– Hogyne akarnék! – örvendezett a fiatal, és vele örült a kerítés melletti bodzabokor is.

– Jönnek a fecskék, jönnek a fecskék... – susogta vékony kis gallyaival boldogan.

Nem volt már szomorú az öreg ereszalja sem. Örült ő is, hogy a szomszédból áthallatszik majd a fecske csicsergése, s mégsem lesz olyan elhagyott öregségében. De örült a diófa s az eperfa is, hogy mégiscsak fecske hintázik az ágaikon.

– Látod, Szellőcske – mondta most az öreg ereszalja –, nem hiába hoztál hát üzenetet. Menj a fecske elé, s mondd meg neki: siessen, hozza magával a tavaszt és a napsugarat, mindnyájan tárt karokkal várjuk.

Szellőcske megsimogatta az öreg ereszalját, megsimogatta a fákat is, aztán nekilendült a levegőnek. Meg se állt, amíg a fecskével nem találkozott, s aztán együtt szállt véle hazafelé.

Vidámabb lett az élet mindenütt, örültek kertek és ligetek, s többet mosolyogtak az emberek is.

Szalai Borbála

SZELLŐ SZÖKKEN

Szellő szökken
füрге, friss:
április van,
április.

Haragszik a
kispatak,
tajtékozva
fut, szalad.

Áprilisi
napsugár
felhők közül
kandikál.

De, nini, most
hová lett?
Az eső is
megeredt:

kinyílt az ég
vízcsapja,
no, lesz megint
pocsolya!

Jön a szél a
hegy mögül:
fut a felhő,
menekül.

Sebbel-lobbal
továbbáll,
kikukkant a
napsugár,

s szellő szökken,
füрге, friss...
Ne bolondozz,
április!

Bódai-Soós Judit

TAVASZHOZÓ HÓVIRÁG

Hófehér fejével
bólint a hóvirág,
mert rég tavaszra vár
a szunnyadó világ.

Törékeny jószág kis
fejével újra int,
s e jelre odafönt
a Nap nagyot kacsint.

Meleg tekintete
elűzi a telet.
Ébredj fel végre, Föld,
mert itt a kikelet!

Kedves Művészetkedvelők!

Kirándulni jó dolog. Amikor felenged az idő, Kárpátalján számtalan helyből választhatunk kirándulásunk úti céljaként. Ilyenkor bepakolva a hátizsákot és biciklire ülve, vagy betuszakolva az egész családot és a fél házat az autóba, elindulunk ki, a természetbe. Ezeknek a természetben tett sétáknak és kirándulásoknak elengedhetetlen része a piknik, amikor elérve egy túraútvonal végére megpihenünk a fűben leterített pokrócon vagy egy éppen ránk váró farönkön, és elfogyasztjuk a becsomagolt finomságainkat.

Bár a szabadban enni nem számít újdonságnak, a piknik elég új keletű dolog. A 19. század városokba tömörülő embereinek a kirándulás, egy nyugtató séta és a piknikezés vált egyik legkedveltebb szabadidős tevékenységévé. Ilyenkor maguk mögött hagyva a város sürgő-forgó ritmusát, belefáradva a hétköznapi monoton teendőkhöz, egy kis nyugalmat és feltöltődést kerestek a természetben, akár a várostól távol vagy a városon belül egy szépen kiépített parkban, mint Budapesten a Városliget és a Margit-sziget egyes részei.

A piknik sokunknak valamilyen jutalomként értelmezhető időtöltés, a családdal és a barátokkal eltöltött kikapcsolódás. Egyeseknek viszont a földeken való nehéz munka utáni megérdemelt betevő elfogyasztását jelenti. Legyen úri szokást követő délutáni tea a piknik menüjén (mint amit Alíz is megzavar a fehér nyuszt követve Csodaországban), vagy szalonnasütés zsíroskenyérrel és friss zöldségekkel, a természetben csipegetni remek és finom szokás. Nézzük is meg, hogy a különböző korokban hogyan ábrázolták a képzőművészek a pikniket, mi is került az alkotók piknikkosarából a vásznaikra!

1. Id. Pieter Bruegel: *Aratók*, 1565, olaj-fa, 117 x 160 cm

már mozogni sem tud a fáradtságtól. Megbénultan, áhítattal néz a tőle jobbra éppen kenyéret vágó alak felé, ettől a figurától nem sok munkára számíthat a csapat egy jó ideig, amíg meg nem pihen egy kicsit.

A magyar művészettörténet egyik legismertebb alkotása Szinyei Merse Pál *Majálisa* (2). A képen egy fiatalokból álló társaságot látunk, akik ahogy a kerítés is jelzi, egy parkban, több mint valószínű, egy kastély parkjában megbújva, magas fák alatt – amit csak az árnyékuk jelez – egy eldugott domboldalon piknikeznek. Már a hölgyek öltözete is arra utal, hogy nem túrázni készültek ezen napon – ketten éppen udvarlóik bókjait fogadják. De a hason fekvő urat és a kalapos figurát sem lehet sajnálni, akár az ő hölgytársaságuk is lehet az a két női figura, akik a háttérben a bal oldalon a domboldal mögé barangoltak, meszebb a társaságtól. Biztos azért, hogy

A bal oldali képen (1.) idősebb Pieter Bruegel (ejtsd: brögel) *Aratók* című képét látjátok. Ezen a képen nem urakat és udvarhölgyeket látunk, hanem a földeken dolgozó parasztokat. A kép előterét átlósan átszeli a búzamező. A jobb oldalon már levágva és kévébe kötve állnak a búzakötegek, míg a bal oldalon még ott a rengeteg munka. Biztos, hogy már jó ideje kint voltak a földeken, akik egy fa árnyéka alatt megpihenve fogyasztják ebédjüket. Míg a jobb alsó sarokban a már jóllakottakat látjuk, addig a többiek még dolgoznak, és éppen a sorokra várnak, hogy felváltsák a fa alatt lebzselőket. A munka nem állhat meg, hiszen a földeken még rengeteg az aratatlan búza. Kedvenc figurám a fának dőlve fekvő, lábait széttáró figura, aki

2. Szinyei Merse Pál: *Majális*, 1873, olaj-vászon, 127 x 162,5 cm

pletykáljanak, és megosszák egymással titkaikat, hiszen a piknik erre is nagyon alkalmas esemény. Szinyei Merse Pál barátait festette meg a képen, sőt, saját magát is ráfestette. Ő a hason fekvő figura, aki éppen csirkecombot tör ketté. Ez a társaság viszont sosem ült így együtt a fűben, hiszen Szinyei műteremben készítette el a festményt, és minden szereplő külön állt neki modellt a képhez, így ez az alkotás Szinyeinek egy elképzelt piknikje, ahová a számára legkedvesebb barátait hívta meg a vászonra.

Így tett Renoir (ejtsd: renoár) is, aki *Az evezősök reggelije* című képén barátait festette meg. Technikailag ez nem is piknik, hiszen egy étterem teraszán láthatjuk az alakokat. A helyszín viszont egy közismert kirándulóhely, mely Párizs folyójának, a Szajjának a partján van. Egy kastélyétterem teraszán pihenhetnek meg itt a látogatók, és a folyón csónakázva feledkezhetnek meg gondjaikról. A képen ábrázolt 14 alakból 13-ról tudjuk, hogy kicsoda, és milyen szerepet töltött be Renoir életében. Egyedül a pohárból ivó lány melletti profil, a váll mögött megbújó férfi kiléte nem tisztázott. Említsünk meg két fontosabb szereplőt: a kép előterében a kutyával játszó lány neve Aline, ő később Renoir felesége lett; vele szemben a széken fordítva ülő figura pedig Renoir barátja, Caillebotte (ejtsd: kájilbott), aki kortársa is volt, hiszen szintén francia impresszionista festő, és a mozgalom egyik támogatója, műgyűjtő is volt.

3. **Auguste Renoir: Az evezősök reggelije, 1881**
olaj-vászon, 130 x 173 cm

4. **Daniel Spoerri: Bankett-piknik, 1983**

40 méter hosszú gödröt ástak, és eltemették az asztalt a maradványokkal együtt, mint egy furcsa időkapuszulát a jövő számára. 2010-ben, amikor a művész 80 éves volt, egy archeológus csapat kiást a piknik maradványait, és megnézték, mit hagyott meg az eltelt 27 év. Az ilyen közösen elfogyasztott ebédek és közös piknikek ábrázolásából, azok maradványaiból sok mindent megtudhatunk egy kor és terület szokásairól. Remélem, az utókor nem fogja úgy gondolni, hogy a füstölt tőgy volt a kor egyik kedvenc finomsága, ami a piknikasztalokra, pokrócokra és kosarakba került!

A 4. alkotás egy svájci művész, **Daniel Spoerri** (ejtsd: spöerri) munkája. A bal oldali képen a kamera néző alak maga a művész. 1983-ban a versailles-i (ejtsd: verszáji) kastély parkjában rendezett egy pikniket, egy érdekes művészeti happening-eseményt, ahova 100 vendéget hívott meg. A vendégek a kor francia művészvilágának képviselői voltak és a művész barátai. Olyan francia ételkülönlegességeket kínáltak a banketten, mint a disznóorr és -fűl, pacal és füstölt tőgy. A piknik után ahelyett, hogy összepakoltak volna maguk után, egy közel

A *Bankett-piknik 2010-es, 27 évvel későbbi ásátása*

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK

Neked melyik a kedvenc kirándulóhelyed? Mi az a happening? Mit szolgálnál fel egy pikniken, mit tennél a piknikkosaradba? Rajzold le, és küldd be az *Irka* szerkesztőségének, hogy kikkel és hol töltenél el egy tökéletes pikniket, és hogy mit vinnél magaddal a piknikre elemózsiaként!

Mester Györgyi

A PIPACSAK HERCEGNŐJE

Először a töltéseket borította el, majd a szántóföldeken a gabonátáblát pötyyözte be, végül az utak mentén, s helyenként a kissé gazosabb kertekben is feltűnt a sok tűzvörös pipacs.

Ha a bolondos, késő tavaszi szél végigfutott közöttük, úgy hajladoztak, mint valami gyönyörű piros lepkeraj, szinte félő volt, szárnyra kapnak, s fölropulnek a magas égbe.

Kár lett volna értük, hiszen itt, a földön is szükség volt a szépségükre. A tengernyi pipacs ragyogott a napsütésben, s időről időre, újabb és újabb lepkeszárnyak keltek életre a kis, szoros, babszem nagyságú, zöld bimbókból.

Egy napon azonban, az út menti töltést elborító pipacstenger közepén, egy különleges kis pipacs bontotta ki szirmait. Az ő virágleveleinek azonban mindegyike hófehér lett! „Ilyet se látott még a világ!” – hüledeztek a körülötte viruló pipacsok. Kíváncsian nézegették, barátkozni próbáltak a szokatlan látvánnyal. Először el sem hitték, hogy a rokonuk, de aztán látták, szára, virága, bibéje mind olyanok, mint az övék. Elfogadták, megtűrték, de azért egy kicsit mind kételkedő szemmel néztek rá, azon tanakodván, mi lehet a nagy különbség oka a külső megjelenésében.

A kis pipacs is azonnal látta, hogy mennyire más, mint a többi társa. Érezte az őt körülvevő bizalmatlanságot, hát bánkódni kezdett, szomorkodott. „Talán én valamiféle hiányossággal, hibával jöttem

a világra – gondolta. – Biztosan nem is érek annyit, mint a többiek. Bennem nem gyönyörködik senki, mert én nem is vagyok igazi pipacs.”

Telt-múlt az idő, amikor egyszer csak az úttesten folyamatosan elsuhanó autók egyike megállt. Az útpadkán parkoló autóból fiatal nő szállt ki, s kezében furcsa masinát tartva, óvatosan, hogy el ne tapossa a virágokat, begázolt a pipacstenger közepébe.

Már az autóból észrevette, azonnal feltűnt neki a sok piros között az egyetlen, különleges, hófehér pipacs.

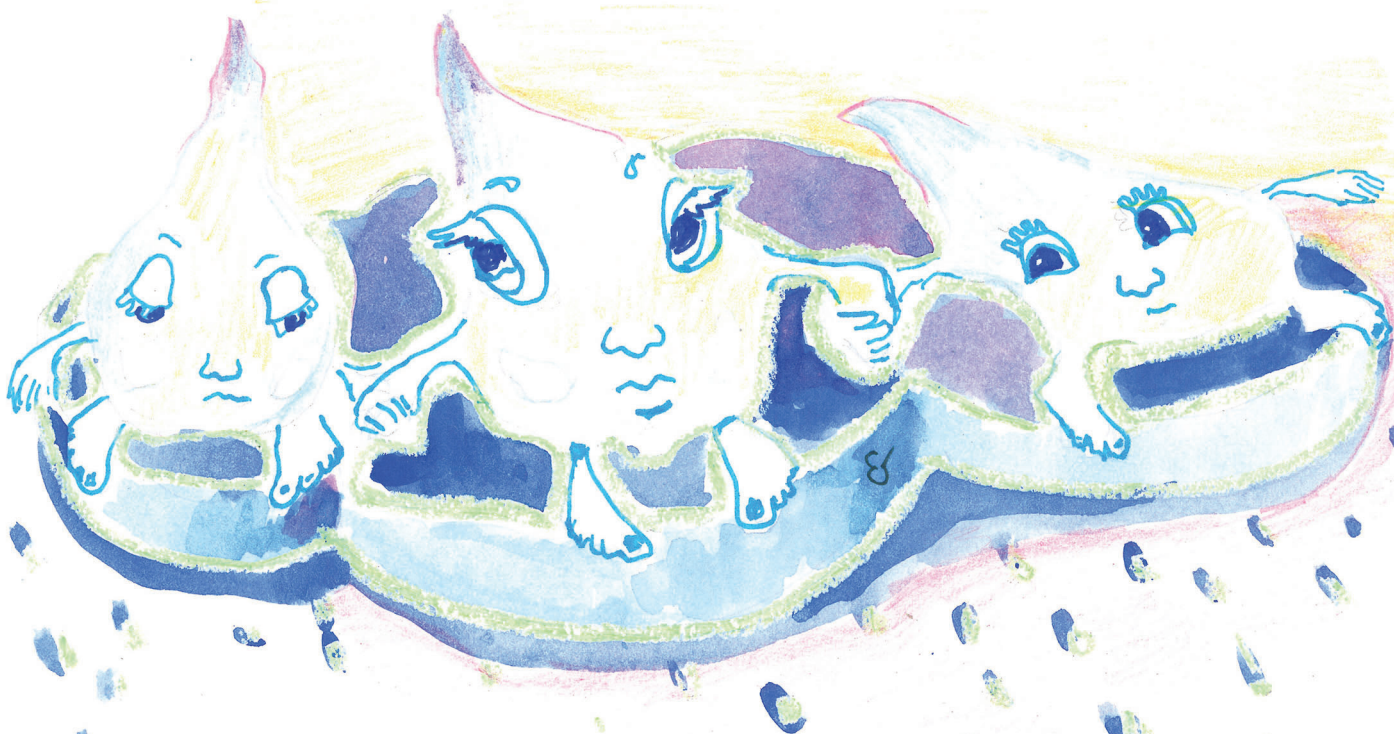
Meg akarta örökíteni a fényképezőgéppel. Mert rózsaszínűt már fotózott, de ilyen szép fehérrel még nem volt szerencséje találkozni. „Gyönyörű vagy – suttozta a kis virágnak. – Olyan vagy, mintha te lennél a pipacsok hercegnője!” – mondta ki hangosan.

És a kis pipacs mintha megértette volna. Egyszeriben valami jóleső, melengető érzés töltötte el, hogy őrá irányul a figyelem, őt nézi valaki, és nem bántja, nem haragszik rá, hanem mosolyogva csodálja.

A fiatal nő visszaült az autójába, és a magával vitt képeket beküldte egy természetfotó-pályázatra, amit meg is nyert a Pipacs hercegnő fotójával...

Azóta a szél is azt susogja a kis pipacsnak: „Légy büszke magadra, mert nemhogy rosszabb vagy, mint a többi társad, hanem te vagy a töltés legkülönlegesebb tavaszi virága.”

Garay Zsuzsanna

ESŐCSEPP ELSŐ UTAZÁSA

Egyik nap a szilaj fogócska után Csepp, Csipp és Csöpp lekuporodott az egyik szobában:

– Én azért félek egy kicsit a zuhanástól – vallotta be Csipp.

– Én attól tartok, hogy ha leérek, megütöm magam – súgta Csöpp, majd Cseppre nézett. – És te? Nem félsz semmitől?

– De igen – válaszolta a barátja. – Én azon aggódok, hogy mi történik majd velünk, ha leérkezünk a földre.

Elhallgattak. Ezt egyikük sem tudta pontosan. A felnőttek közül volt, aki végtelen víztömegről beszélt, mások sebes folyású patakokról meséltek, de a leghihetlenebb történetek a hófehér mezőkről szóltak, amik északon borították be a hegyeket. Nem tudták, rájuk mi vár majd.

Hamarosan azonban elérkezett a nagy nap, és ők ott álltak a nagy erkélyen, indulásra készen. Az ég kék volt, a nap is sütött. Amikor a legöregebb esőcsepp megadta a jelet, a három jóbarát összekapaszkodott és ugrott. Csipp behunyta a szemét, és sikított. Csöpp szakadt el tőlük először. A szél elválasztotta őket. Hamarosan Csepp egyedül maradt. De a közelében még sok esőcsepp zuhant a föld felé. Amikor már közeledtek, Csepp látta a kiszáradt talaj repedéseit, a fákon lekonyuló leveleket.

Egy bokor zöld levelére érkezett meg, és puhán siklott le a levél erezetén. Közben hallotta a bokor suttozását:

– De jó, hogy megérkezett az eső! Lemossa rólam a port, felüdít.

Csepp nem hallott többet, mert már a bokor ágához ért, siklott tovább az ágon, majd a törzsön, végül a talaj mohón beitta. Itt mindenféle apró lények tapadtak Csepp ruhájára.

– Hé, ti kik vagytok? Miért tapadtok rám?

– Mi vagyunk az ásványi anyagok – felelte egy zöld színű.

– Micsoda? Még soha nem hallottam rólatok!

– Pedig nagyon fontosak vagyunk – válaszolta egy sárga színű.

– Eddig szép áttetsző volt a ruhám, ti pedig elszíneztétek.

A gyökerek szomjasan szívták be az esőcseppeket. Csepp egy pillanatra úgy érezte, mintha kiszorult volna belőle a szusz, olyan szűk volt az a hajszálvékony ér, amibe bepréslődött.

– Jaj, de finom – suttozta sok hang körülötte.

Csepp meglepődve tapasztalta, hogy immár nem lefelé, hanem felfelé utazik. A bokor belsejében haladt egyre magasabbra, mígnem a levelek pórusain újra kilépett a nagyvilágba. Abban a pillanatban a Nap, mintha egy hatalmas szívószálat használna, felszippanthatta. Ilyen gyors utazáson még soha nem vett részt. Mintha megváltozott volna a ruhája, a teste, nem is víz volt már, hanem pára, ő volt, de mégsem ő. Aztán egyszer csak, mintha egy hatalmas kéz kinyúlt volna, behörpintette őt a felhőpalota.

Tóthárpád Ferenc

HÚSVÉTHÉTFŐN

Mit sűg, mit bűg
a kőszá szél?
Húsvéthétfőn
miről regél?

Huncutkodó
kicsi lány
a tornácon
mire vár?

Hímés tojás
a kezében,
de mi lehet
a fejében?

Húsvéthétfőn
az a jó,
eljön a sok
locsoló!

Bódai-Soós Judit

ÉGI LOCSOLÓ

Húsvét reggel felkel a Nap,
locsolkodni készül.
Egy nagy fodros felhőnek int,
hívja segítségül.
Megcsiklandja a pocakját,
esőt csikar tőle,
friss permetet hint a földre,
rétre, legelőre.
Kivirul a sok szép virág,
hálásak a Napnak,
mert víz nélkül, bizony, ők is
hamar elhervadnak.

Péter Erika

HÚSVÉTRA

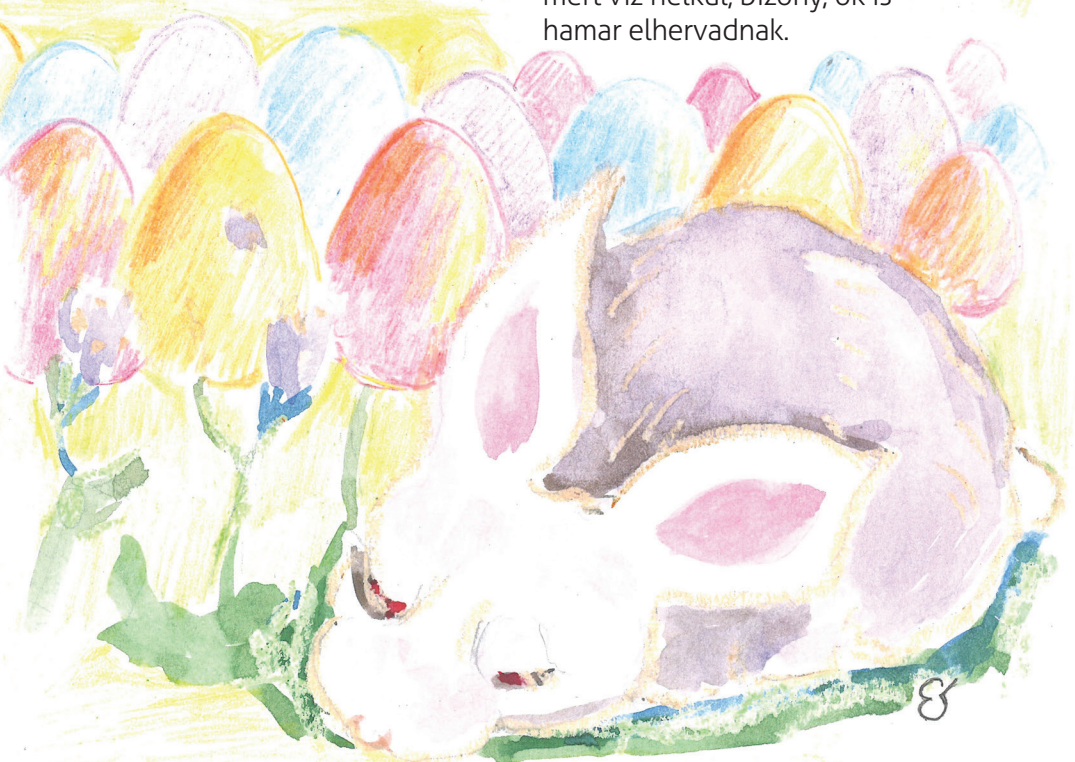
Régen elmúlt már a újév,
tavasz virrad, itt a húsvét!

Virág, barka, nyuszi, tojás,
sonkaillat, fonott kalács.

Megeríte a várakozást,
festhetjük a piros tojást.

A lányokhoz fiúk jönnek,
locsolóverssel köszönnek.

Virág, barka, nyuszi, tojás,
kezdődhet a locsolkodás!

A következő oldalakon a *Dió* magazin lapszámaiból válogattunk nektek írásokat. Ha még több versre, történetre, ismeretterjesztő tartalomra vagytok kíváncsiak, keressétek meg az online magazint az aranydio.com weboldalon, ahol a lapszámok elektronikus formában, ingyenesen elérhetők.

HOGYAN KELETKEZETT A SZÉN?

A szén akkor kezdett megjelenni, amikor az a terület, amelyen ma élünk, még mocsarakban volt gazdag. Mivel a levegő párás és meleg volt, akkor sokkal több fa és növény élt itt. Amikor ezek elpusztultak, gyakran elsüllyedtek a mocsárba. Ott viszont nem rothadhattak el. A rothadáshoz megfelelő hőmérséklet, levegő (oxigén) és páratartalom kell. A mocsár belsejében ez nincs biztosítva. Sok-sok év folyamán további földrétegek kerültek az így elsüllyedt fákra. Ezek súlya egyre jobban összenyomta őket. Ahogy egyre több föld és kő került rájuk, a nyomás is nőtt. Az elhalt növények pedig tőzeggé alakultak át.

Ismét nagyon hosszú idő telt el, és az állandó nyomás alatt a tőzeg lignitté, barnás színű kezdetleges széné alakult. A fekete kőszén kialakulásához több millió évet kell visszautaznunk a föld történetébe. Pontosabban a lignit megszületése legalább 30–60 millió évbe telt. Amikor több föld- és kőzetréteg telepedett a lignitre, és még több idő telt el, a lignit még jobban összenyomódott. A barnaszénből feketeszen lett. Kialakulásához legalább 250 millió évre volt szükség, amelynek során még több földréteg rakódott rá a barnaszénre. Az egyre növekvő súly hagyta, hogy a lignit nyomása tovább növekedjen, és nagyon szilárd kőzetté nyomta. Egyébként hasonló nagy nyomásra van szükség a gyémánt létrehozásához is, amely szintén szén alapú, és elég a tűzben. Ha napjainkban szén után kutatunk, akkor a lignitet közvetlenül az első talajrétegek alatt találjuk, és csak a földben több száz méter mélyen található a kőszén.

Hogyan bányászták és mire használják?

A meglévő szén bányászatához be kell hatolni a föld megfelelő rétegeibe. Mivel a barnaszén viszonylag fiatal, a felső talajrétegek alatt található meg. Hatalmas kotrógépekkel nyerhető ki az

úgynevezett nyílt bányászatban. Mivel a kőszén sokkal régebbi, és ennél fogva sokkal mélyebb talajrétegekben található meg, a bányászatához mély kutakat kell fúrni a földbe. Ezek több száz méter mélyek. A kőszén kitermelő bányászoknak a föld mélyére kell menniük, hogy eljussanak a munkahelyükre. Mivel a természet csak korlátozott mennyiségű szénrel rendelkezik, nekünk, embereknek gondosan és körültekintően kell kezelnünk. Minél kevesebb van, annál értékesebbé válik a szén.

A szén felhasználása az idők során némileg megváltozott. Az első gépek idején ezeket szinte kizárólag szénrel üzemeltették. Mivel a gőzhajtást modern eszközökkel, például villamos energiával helyettesítették, a szenet kiszorították erről a területről. Ehelyett a széntüzelésű erőművekben használják elektromos energia és mindenekelőtt hő előállítására.

Az acél és a vas gyártása során a szén továbbra is fontos elem. Régóta kutatják, hogyan lehet ezeket pótolni az acélgyártásban.

MARY ANDERSON (1866–1953), A SZÉLVÉDŐTÖRLŐ FELTALÁLÓJA

1902 telén Mary Anderson trolibuszba ült New Yorkban. Megfigyelte, hogy a troli sofőrje nehezen tudott átlátni az ablakokon a zuhogó ónos eső miatt. Emiatt a látóterek megtisztításához a sofőrnek ki kellett nyitnia az ablakot és kidőlni rajta, vagy pedig megállítani a trolit, hogy kimenjen, és kézzel törölje le a szélvédőt. Anderson találmányához egy ablaktörlő lapátot képzelt el, amelyet belülről a trolivezető működtethet. Szabadalmat is szerzett a tervére, de nem tudta rávenni a járműgyártókat, hogy alkalmazzák azt. Miután a szabadalom lejárt, és az autók általánossá váltak, mások lemásolták az ötletét, és az ablaktörlő a ma szokásos járművek nélkülözhetetlen kelléke lett.

A JAGUARUNDI

A jaguarundi (*Puma yaguarondi*) a ragadozók rendjébe, azon belül a macskafélék családjába tartozó faj. Neve ellenére nem a jaguár, hanem a puma közeli rokona.

A faj igen változatos területeken fordul elő a sűrű esőerdőktől kezdve a bozótosokon és a pampákon át a mocsarakig bezárólag. A hegyvidéket kerüli, 2000 méteres tengerszint feletti magasság felett ritka. Elterjedési területe Argentína északi részétől egészen Mexikóig, illetve az Amerikai Egyesült Államok déli vidékéig (Texas) terjed.

Andók Veronika

TAVASZ KÖSZÖNTRÁNK

Dérruhájuk zúzmarával
Csipkézik a lankák,
Fehér hótakaró alatt
Álmukat alusszák.

Pedig reggel a vadgalamb
Burukkolt az ágon,
Jégcsap hegyén napfény csillant
Apró szívárványon.

Duzzadnak a csendes rügyek,
Tavasz ébred halkan,
Visszhangzik a dombok között
Lágy cinegedalban.

Bágyadt szemét lassan nyitja
Szóttlan ébredvezve,
Langyos tavasz ígérete
Suhan be a kertbe.

Csepről cseppekre olvad a hó,
Zendül már az erdő,
Dombjairól hozzánk fut a
Madárdalos szellő.

Mocorognak már a magvak,
Kitekint a hóvirág,
Kedves, fehér mosolyával
Új tavasz köszönt miránk.

A TATU

A tatuk háta páncéllal fedett, melyet középen mozgatható övekbe rendezett, máshol mozgathatatlan csonttáblácskák alkotnak. Az övek száma fajra jellemző tulajdonság. Ha veszélyt éreznek, összegömbölyödnek, áthatolhatatlan bőrcsontpáncélt mutatva a támadónak.

Nappal föld alatti üregekben tartózkodnak, éjjel keresnek táplálékot, mely elsősorban hangyákból és természetből áll, de nem vetik meg az elpusztult állatok húsát és a gyümölcsöt sem. A hangyákkal táplálkozó állatokra jellemző lapos fejformájuk, hosszú alsó állkapcsuk, és hosszú nyelvük van. Szemfoga egyik fajnak sincs, sok fajnál a metszőfogak is hiányoznak.

Titi Hajnalka

ANYU, MONDD!

Anyu, mondd, az elefánt miért nőtt olyan nagyra?
Talán túl nagyra sikerült az ebédadagja?
És az orra miért olyan hosszú? Fogni is tud véle?
S ha letérdel, nem fájdul meg a súlyától a térde?

És a füle azért nagyobb, mert jó a hallása,
Vagy mert, ha legyez, így a legyek nem szállnak le rája?
S mire való az agyara? Nem akadályozza?
Ha futni kell, nem akad be néha a bokorba?

Tudja-e a kis elefánt, hogy ők hol is élnek?
Vagy elég, hogy örülni tud a finom ebédnek?
Anyukája ölelése neki is oly kedves,
Mint amikor hozzád bújok? Édesanya, kedves...

TAVASZI FINOMSÁGOK A SÜTŐBŐL

ESTI SÜTEMÉNY

Hozzávalók: 12 dkg margarin, 28 dkg liszt, 12 dkg cukor, 3 dkg kakaópor, 6 dkg mandula, 2 tojás, 1 cs. vaníliás cukor.

Elkészítés: Ha nincs héjazott mandulánk, úgy pár percre a héjas mandulát forró vízbe tesszük, leszűrjük és lehéjazzuk. Ezután sütőben megszárazítjuk (kb. 10 perc), és durvára vágjuk.

A margarint a liszttel elmorzsoljuk, a többi hozzávalót hozzáadjuk, és gyors mozdulatokkal meggyúrjuk a tésztát. Ha úgy érezzük, hogy a tészta túl száraz, hozzáadhatunk egy-két kanál tejet.

A tésztát kinyújtjuk – legjobb, ha folpackon vagy fólián tesszük ezt – kb. 4 mm vastagra, és megszórjuk a mandulával. A fólia segítségével a tésztát feltekerjük, jól megnyomkodjuk, és a fóliába tekerve a következő napig – de legalább 2-3 óráig – hűtőszekrénybe rakjuk.

Még hideg állapotban kb. 0,5-1 cm-es szeletekre vágjuk. Sütőlemezre sütőpapírt fektetünk, margarinnal kikenjük a sütőlemez, majd erre helyezzük a szeleteket. Előmelegített sütőben 180 fokon 15 percig (hőlégkeveréses sütőben 175 Celsius-foknál 10 percig) sütjük.

A megsült süteményszeleteket fa nyújtódeszkára rakjuk, és hagyjuk kihűlni. Porcukorral is megszórhatjuk. A már hideg süteményeket jól zárható dobozba rakhatjuk, így hosszabb ideig frissek maradnak.

CSOKIS PUFFANCS

Hozzávalók: A tésztához: 16 dkg margarin, 4 dl tej, 5 dkg élesztő, 1 dl (kb. 10 dkg) kristálycukor, kb. 13 dl, finomliszt (kb. 80 dkg), 2 tojás.

A csokoládés töltelékhez: 20 dkg natúrmarcipán-massza, 20 dkg étcsokoládé, 2 evőkanál narancslekvár.

A formáláshoz finomliszt kell.

A lekenéshez 1 tojást kell felhasználni.

A tetejére 10 dkg étcsokoládét használunk.

Elkészítés: A margarint a tejjel együtt kézmelegre melegítjük. Az élesztőt tálba morzsoljuk, egy keveset a margarinos tejből meg a cukorból is hozzáadunk. Összekeverjük, majd hozzáadjuk a lisztet, a tojásokat, a maradék vajas tejet és a többi cukrot. Jól bedagasztjuk, letakarjuk, és meleg helyen kelesztjük kb. 40 percen át.

Ezalatt a töltelékhez való marcipánt lereszeljük vagy ledaráljuk. Az ugyancsak lereszelt csokoládéval és a lekvárral összekeverjük.

A megkelt tésztát meglisztezett gyúrolapra borítjuk, finoman átggyúrjuk, és egy centi vastagságúra, 42 x 35 cm-esre, téglalap alakúra ellapítjuk. Lisztbe mártott késsel 30 kis négyzetre (7 x 7 cm-esre) vágjuk. A marcipános, csokoládés masszát egyenlő részekre elosztva a tészták közepére halmozzuk. Négy sarkukat a töltelék fölött középen összefogjuk, majd meggömbölygetjük ugyanúgy, mint amikor szilvásgombócot készítünk.

Nem túl közel egymáshoz – hisz a duplájukra nőnek – sütőpapírral bélelt tepsire rakosgatjuk (két tepsin fér el kényelmesen). Letakarjuk, meleg helyen 40 percen át kelesztjük, majd a tetejüket felvert tojással lekenjük. Előmelegített sütőben, a közepesnél nagyobb lánggal (220 Celsius-fok, légkeveréses sütőben 200 Celsius-fok) kb. 10 percig sütjük.

A sütemény tetejére való csokoládét nem túl forró vízgőz fölött fölolvastjuk, és szép vékony csíkban a kis puffancsokra csurgatjuk.

MÜZLIKORONG

Hozzávalók: A tésztához: 25 dkg ropogós csokoládés müzli (lehet másfajta is), 8 dkg margarin, 10 dkg méz, 1 kisebb citrom reszelt héja, 1 tojás, 5 dkg finomliszt vagy Graham-liszt.

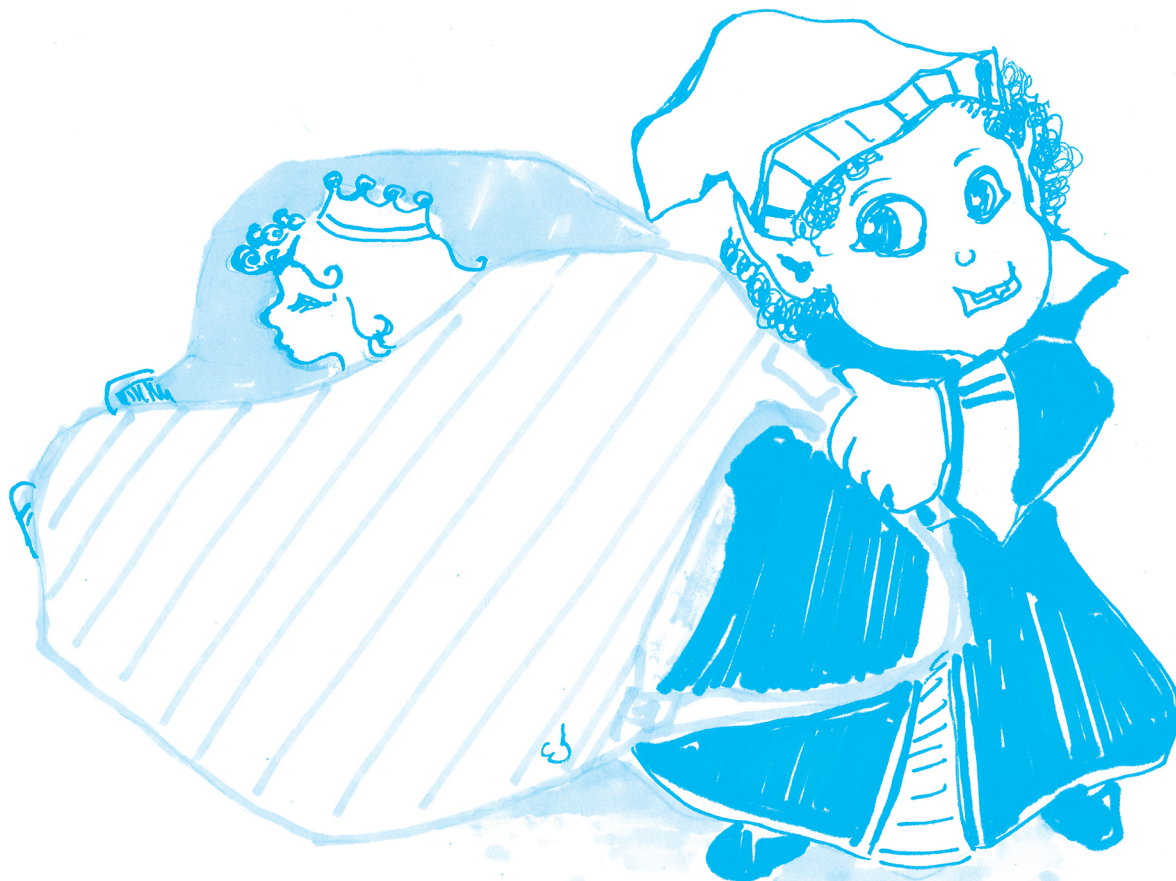
A díszítéshez: 8 dkg tej- vagy étcsokoládé.

Elkészítés: A müzlit turmixgépbe szórjuk, finomra turmixoljuk. Ezután a puha (szoba-hőmérsékletű) margarinnal, a mézzel, a citromhéjjal, a tojással és a liszttel összedolgozzuk. Letakarva hűtőszekrénybe tesszük kb. fél órára.

Nedves kézzel jó diónyi gombócokat formálunk belőle, és sütőpapírral bélelt tepsire rakjuk. Előmelegített sütőben, a közepesnél kicsit nagyobb lánggal (190 Celsius-fok, légkeveréses sütőben 175 Celsius-fok) kb. 12-15 perc alatt megsütjük.

Amikor kihűlt, díszítésképpen olvasztott csokoládét csurgatunk a tetejére.

Forrás: mindmegette.hu

A KIS KIRÁLYLÁNY ÉS BENŐ MANÓ

Réges-rég élt egy király és egy királyné. Volt nekik egy lányuk. Ez a lány olyan kicsi volt, hogy kis királynának hívták.

Egy szép napon a kis királyné úgy döntött, hogy a királlyal és a királynéval elsétálnak a közeli erdőbe. A sétájuk alatt különös dologra lettek figyelmesek. Egy manót láttak maguk előtt állni. A manó félénken megkérdezte a királyt:

– Királyuram, tud-e adni nekem egy kis elemőzsiát?

A király azt felelte:

– Nem adok én semmiféle idegennek elemőzsiát!

Erre a manó dühös lett és azt mondta a királynak:

– Rendben van, királyuram, te akartad! Amiért ennyire sajnáltál tőlem egy kis elemőzsiát, elviszem magammal a lányodat, és csak akkor kapod vissza, ha kitalárod a nevemet. Tíz napot kapsz! Egy perccel sem többet!

Ezzel a manó eltűnt a kis királynéval együtt.

A király és a felesége szomorúan hazaballagtak. Hazaérve a király megparancsolta a szolgájának, hogy menjen az erdőbe, ahol a manó elrabolta a lányát, és szerezze vissza.

Amint a szolga odaért az erdőbe, látja, hogy a manó egyedül van, és éppen alszik. Közelebb merészkedett hozzá, és meghallotta, hogy beszél álmában. Azt mondogatta magában: „Az én nevem

Benő manó, ezt sosem találjátok ki!” Erre nagyon megörült a szolga és visszament a király udvarába.

– Királyuram, megtudtam a manó nevét! De csak akkor mondom el, ha nekem adja a lánya kezét és a fele királyságát.

Nagyon felháborodott erre a király, de belátta, hogy nincs mit tenni, rábólintott a szolga kérésére, mivel tudta, hogy ezzel megmentheti a lányát a manó fogságából. Kihirdette a főkolomposával, hogy annak adja a lánya kezét és a fele királyságát, aki elmondja az erdőben élő manó nevét.

Meghallotta ezt a manó is, így másnap megjelent ő is a kastélyban, hisz kíváncsi volt, ki fogja tudni a nevét.

– Na, királyuram, hogy hívnak engem? Tudja-e valaki a nevemet?

– A te neved Benő manó – válaszolta a szolga.

A manó erre nagyon meglepődött, hogy mégis honnan tudja a szolga az ő nevét. De belátta, hogy igaza van, így visszaadta a királynak a lányát. Ezután a király hozzáadta feleségül a lányát a szolgálához, és neki adta a fele királyságát.

Boldogan élt tovább együtt a király, a királyné, a kis királyné és a szolga. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Ezt a mesét a nagymuzsalyi Homoki Eszter-Judit küldte be a II. Üveghegy Meseíró Pályázatra

SÜSÜ

A játék előtt a játékező kijelöl egy „néma” játékost.

Mindenki megáll egy helyben, és két kezét tenyérrel előre tartja. Számolásra becsukjuk a szemeket, és elkezdünk ide-oda mászkálni. Ha két ember találkozik, tenyerüket összecsapják, és „Süsü” felkiáltással üdvözlik egymást. Csakhogy a sok ember között van egy néma, aki nem fogadja a köszönésünket, sőt, a vele való találkozás után mi is elnémulunk. A játék végére a kezdeti „Süsü! Süsü!” zűrzavar teljes némasággá változik.

KI VAN A TAKARÓ ALATT?

Eszközök: nagyobb méretű takaró.

Kiválasztunk egy hunyót, aki kimegy a helyiségből. Egy másik játékost takaróval letakarunk, hogy ne látsszon ki belőle semmi. Behívjuk a hunyót, majd megkérjük a takaró alatt lévő személyt, hogy mondjon valamit (pl.: Találd ki, hogy ki vagyok!). Ha sikerül azonosítania a hangot adó játékost, akkor helyet cserélhetnek. Aki még ügyesebb, az a hangját is elváltoztathatja.

ITT A KEZEM

Eszközök: papír, írószer, ragasztó, olló.

A játékosok körberajzolják a kezüket egy rajzlapon, majd kivágják a formát. Tesznek rá egy jelet, hogy tudják, melyik az övék, és középre teszik. Egy asztalterítővel letakarják az egészet, megkeverik, és körben mindenki húz egyet. Ha valaki véletlenül a sajátját húzta, akkor visszateszi, és újra próbálkozik. A kihúzott papírkézre mindnyájan írnak valamit. Aki elkészült, visszateszi azt a terítő alá. Ha már az összes kéz visszakerült, mindenki kiválasztja a sajátját, és megpróbálja kitalálni, hogy ki üzent neki. Mindenki elmondja, hogy a kézre írt szöveg alapján milyennek gondolja az üzenőt, és elmondja azt is, hogy milyennek látta azt a kezet, amelybe ő helyezte el az üzenetét. Az elbeszélésekben nem szerepelhet szó szerint az üzenet. A cél az, hogy a címzett és a feladó megtalálja egymást.

Mikor sikerült kideríteni, hogy ki kinek üzent, ki kivel fogott jelképesen kezet, akkor a résztvevők kezet fognak, mégpedig mindannyian egyszerre. Ha elkészült ez a sokszereplős kézfogás, akkor az a feladat, hogy a játékosok bogozzák ki magukat belőle.

NÉV ÉS TULAJDONSÁG

Helyezkedjünk el körbe. Az a feladat, hogy minden csoporttag keresztneve kezdőbetűjével találjon egy tulajdonságot. Ezt a tulajdonságot mint vezetéknevet használja majd a játékban.

Egy kiválasztott játékos elindítja a játékot. Például: kedves Kati. A körben utána következő megismétli az előtte elhangzott nevet, majd hozzáfűzi a sajátját: kedves Kati, intelligens Ibolya. A következő már a két előtte álló nevet ismétli meg, majd hozzáteszi sajátját és így tovább, míg be nem zárul a kör. Ha már elhangzott egy tulajdonság, akkor újat kell keresni. Nincs kiesés. Aki elakad, annak lehet segíteni.

Ki lehet kötni, hogy csak pozitív tulajdonságokat válasszanak.

BIZALOMJÁTÉK

Eszközök: kendő, székek, asztalok.

Előkészületként a résztvevők közösen csinálnak a terem berendezési tárgyait felhasználva egy akadálypályát.

A játékosok körben állnak, az egyiknek bekötik a szemét, és valaki kicsit megpörgeti, hogy a többiek addig meg tudják változtatni a helyüket. A bekötött szemű kiválaszt valakit a körben állók közül, aki végigvezeti az akadályok között. A vezetőn múlik, hogy mennyire nehezíti az útvonalat, hol mennyi időt tölt el, mit kell a társának útközben tapintás alapján felismernie. Ha végére értek, cserélnek.

Egyidejűleg három pár is lehet a pályán.

Ha már mindenki volt mindkét szerepben, akkor a csoport megbeszéli az élményeket. A játék folytatható úgy, hogy új párok alakulnak, de ezúttal nem véletlenszerűen.

Szabad terepen még érdekesebb lehet ez a játék, de olyan területet válasszunk, amelyen sok akadályként használható tárgy van.

TÁRGYRAJZOLÓ

Eszközök: papír, toll, sok kis tárgy, takaró.

Alakítsunk 5-8 fős csapatokat.

A játékező egy asztal mellett helyezkedik el, az asztalon különböző tárgyak vannak letakarva. A csapatok tőle távolabb helyezkednek el. Az egyes csapatok tagjai felváltva mennek a vezetőhöz, aki minden játékos előtt feltár egy-egy tárgyat. Nekik emlékezetből minél gyorsabban le kell a tárgyat rajzolniuk saját csapatuk számára. A vezető méri az időt, és akkor állítja meg az órát, amikor a csapat tagjai kitalálták, hogy mit ábrázol a rajz. A rajzoló nem beszélhet, csak bólintással jelezheti, hogy talált-e a csapat tippje. Miután kitalálták, a másik

csapat játékosai kerül sorra, és ez így megy, amíg mindenki sorra nem kerül. A végén összeadjuk a két csapat játékosai által elért időket. A gyorsabb csapat győz.

CICÁZÁS SZEMBEKÖTÉSSEL

A játékosok az egerek, akik a bekötött szemű cicát kérdezzetik.

Egerek: Macska, macska, mit keresel?

Macska: Egeret, egeret!

Egerek: Fogj meg engem, ha lehet!

A macska elindul egeret fogni. Az egerek tapasztolva mondják: „Itt árulják a szilvát, ropogtatják a magvát!” Ha egyet megfogott, újabb párbeszéd következik.

Egerek: Macska, macska, mit fogtál?

Macska: Egeret!

Egerek: Mi a neve?

A macska igyekszik megnevezni, hogy kit fogott meg. Megtapogathatja vagy mondhatja: „Cincogj egyet!”, és ekkor a hangja alapján próbál következtetni, hogy kit kapott el.

NÉZD MEG, JEGYEZD MEG!

A játékosokat legalább három, 4-5 fős csoportra osztjuk. A játékvezető mindenféle apró tárgyat (kb. 40-50 darab) készít elő, és a többiektől távolabb, egy széken letakarva elrejtí őket. Fontos, hogy a többiek ne lássák ezeket! Időközben a csapatok nevet választanak maguknak, és kezdődhet is a megméréstetés. A játékvezető sorban minden csapatból egyszerre egy-egy játékost hív oda a székhöz, akik legfeljebb 20 másodpercig nézhetik a tárgyakat. A feladat, hogy minél többet észben tartsanak. Utánuk sorra jönnek a többiek, de miután visszamentek a csapatukhoz, nem oszthatják meg a többiekkel a látottakat. Minderre csak akkor nyílik lehetőség, amikor az összes csapatból mindenki megtekintette már a tárgyakat. A csapatok ezután 5 percet kapnak, hogy lejegyezzék a lehető legtöbb tárgyat, amit láttak. Az a csapat nyer, amelyik a legtöbb tárgyat eltalálja.

HELYVADÁSZAT

A játékosok egymástól négylépésnyi távolságban két nagy kört alkotnak. Törökülésben ülnek, és helyük rajzolt körrel vagy kereszttel van megjelölve. A nagy körök közepén egy-egy játékos ül, nekik nincsen megjelölt helyük. A vezető jelt ad a helycserére, mire minden játékos helyet cserél bárkivel a másik körből. Ezalatt a közepén ülők is igyekeznek helyet biztosítani maguknak a túlsó körben. Mivel két helyet kevesebb van, mint

ahányan a játékban részt vesznek, ezért minden cserénél két játékos hely nélkül marad. Ezek ülnek tehát a körök közepére. A vezető jeladására kezdik csak a helycserét. Figyeljünk arra, hogy a játékosok ne üljenek túl közel egymáshoz, illetve senki ne a mellette ülővel cseréljen helyet.

A játék nehezíthető, érdekesebbé tehető úgy, ha a játékosoknak például fél lábon ugrálva kell elfoglalniuk az új helyüket. Hiba: ha túl közel ülnek egymáshoz, ha helycsere alkalmával ugyanabban a körben maradnak, ha a szomszédal cserélnek helyet.

KINEK JÖTT LEVELE?

Ebben a játékban nincs kiesés. Jó alkalom arra, hogy új dolgokat tudjunk meg a többiekről.

A játékosok számánál eggyel kevesebb széket teszünk körben egymás mellé. Egy játékos szék nélkül áll a kör közepén. A játék úgy kezdődik, hogy aki áll, az a következőkkel kezdi a mondatot: „Levelet hoztam annak, aki...”, s úgy fejezi be, hogy olyan állítást (tulajdonságot, szokást, véleményt stb.) mondjon, ami igaz órá és még legalább egy emberre a körben ülők közül. Akire igaz az állítás, annak fel kell állnia és egy másik székre ülnie, miközben a közepén álló a szabadon maradt helyek egyikére igyekszik leülni. A hely nélkül maradó kerül ezután a körbe, s újabb állítást mond.

GYUFÁSDOBOZ AZ ORRON

A résztvevők 5-12 fős csoportokra bontva egymás mögé állnak. A sorokban elsők kapnak egy-egy gyufásdobozt, amit az orrukra húznak. Ezt kell hátraadniuk a többieknek úgy, hogy a kezükkel nem segíthetnek. Az a csapat győz, amelyiknél hamarabb a sor végére ér a doboz.

JÓ REGGELT, PISTA BÁCSI!

A játékosok körbe járnak, a kör közepén, bekötött szemmel az előzőleg kijelölt „Pista bácsi” áll, bottal a kezében. Ha Pista bácsi kopog a botjával, mindenki megáll. Ekkor Pista bácsi botjával a körben állók közül valakire rámutat, és azt mondja neki: „Jó reggelt, János bácsi!” Akire Pista bácsi a botjával rámutatott, vagy aki a legközelebb állt a látatlanba mutatott helyhez, annak természetes hangosan kell válaszolnia: „Jó reggelt, Pista bácsi!” Ha Pista bácsi eltalálta, hogy ki volt János bácsi, akkor helyet cserélnek. Ha nem, újra körbe mennek a játékosok. Ha Pista bácsi háromszor téved, akkor mást küld a kör közepére a játékvezető.

ÚJABB HUNGARIKUMOK

2021 decemberében 3 értékkel bővült a hungarikumok gyűjteménye.

A MAGYAR CIFRASZŰR

Szűr szavunk a középkorban feltehetően azt a szürke (gyapjú) posztót jelölte, amelyből a köznép, illetve egyes szerzetesek ruhája készült. De varrtak belőle tarisznyát, zsákokot és köpönyeget is. A cifraszűr nemcsak egy magyar népi ruhadarab, de nemzeti szimbólum is egyben. Mint viseletelem, a 19. század folyamán új életre kelt, díszessé vált, szó szerint „kivirágzott”. A 19. század végére a nyugati magyar nyelvhatártól indulva meghódította a Kárpát-medencét, ezen túlmenően beilleszkedett a paraszti

szokásokba. A cifraszűr lett a legények kötelező öltözetdarabja esküvőre, sőt egyes helyeken csak cifraszűrben járhattak lányos házakhoz udvarolni. A cifra köpenyt mintegy véletlenül otffelejtette a legény udvarlása helyszínén, és akinek reggelre kiakasztották a szűrét a tornácra, annak más lányos ház után kellett néznie. A szűr egyszerre hordozta a népi díszítőművészetet, de a szűrábrázolás a népművészet más műfajaiban is megjelent (fafaragás, tülökdíszítés, spanyolozott pásztormunkák, használati tárgyak díszítése), illetve jelen van a betyármondákban, balladákban, dalokban is.

HAGYOMÁNYOS FEJFÁK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

A magyarság temetkezési kultúrájának meghatározó eleme a sírok fejfával való jelölése. A fejfák eredete homályba vész. Első írásos említésük a 17. századhoz, képi ábrázolásuk pedig a 19. századhoz köthető. Protestáns (elsősorban református) temetők kultikus emléke. Formakincsüket, motívumrendszerüket tekintve igen változatosak, főbb csoportokba sorolhatóak. Az egyszerű táblás névtáblák (pl.: Tolna, Baranya, Fejér, Veszprém), tönkös, gombos tábla antropomorf (pl.: Észak-Magyarország, Gömör, Kárpátalja, Felső-Tisza-vidék, Hajdúság, Nagykunság, Somogy, Baranya, Fejér, Dél-Alföld) és egészen gazdag díszítésű oszlopfajfák váltják egymást. A legdíszesebb antropomorf fejfák a Duna–Tisza között, a Szilágyságban, Kalotaszegen és Székelyföldön találhatóak. A fejfák díszítése (faragása, vésése, festése) az esztétikai, népművészeti szempontokon túl jelentéstartalommal is bír, melyből megállapítható az elhunyt neme, kora, esetenként társadalmi rangja, az elhalálozás oka és a foglalkozása. A fejfaállítás

szokása az egész Kárpát-medence reformátusok lakta vidékein megtalálható. A fejfák műemléki védeltséget érdemelnek. Hagyományos, az adott településre jellemző fejfákat azonban – jó példát mutatva még – számos település állít. Napjainkban is fejfával temetkező települések közül kiemelkedő: Aggtelek, Jósvafő, Szatmárcseke, Feketepatak, Salánk, Nagyberég, Beregújfalu, Hajdúböszörmény, Szilágykerked, Krasznadobra, Szilágysámson, Szilágyszér, Bogdánd, Kettesd, Magyarvalkó, Erdőfüle, Alsórákos, Olthévíz. Ezeken túl még számos temetőben található régi fejfák, melyek folyamatosan tűnnek el, és számuk egyre apad. A fejfaállítás szokása egyedi, a Kárpát-medence egészén elterjedt magyar jellegzetesség, a népművészet olyan tárgyi emléke, amely méltán kap kiemelt minősítést.

SZENTESI PAPRIKA

Az étkezési paprika magyarországi megjelenése a bolgárkertészek Szentese környéki, 1880-as évekbeli letelepedésétől számítható. Az 1895-ös nagy mezőgazdasági összeírás szerint az ország összes paprikatermésének 92,74%-a délkeleti országrészben, Szentese környékén összpontosult. A kertészek a mai Csongrád-Csanád megye területének humuszban gazdag, könnyen felmelegedő réti csernozjom és öntéstalajait vették bérbe és lehetőleg enyhe lejtésű területet választottak. A bolgárkertészek bevándorlása az 1940-es évek végéig tartott. Többségük csak idénymunkát vállalt, a téli hónapokra visszatértek

szülőföldjükre, néhányan azonban új hazára lettek. 1938-ban már kilenc letelepedett bolgár családnak és tizenkét magyar embernek volt öntözéses zöldségtermelő bolgárkertészete.

A kezdetektől az 1960-as évekig a termesztés legfontosabb tényezőinek a jó talajadottságok, az öntözés lehetősége (Tisza, Körös és az öntözőcsatorna-rendszerek), a napfényes órák száma (korai termesztés lehetősége), valamint a kora tavaszi felmelegedés számítottak. Az 1960-as évektől a térségben feltárt geotermikus energia hatására a melegigényes kultúrák (paprika, paradicsom, uborka) termesztése a szabadföldről bekerült üvegházakba, fóliákba.

Az étkezési paprika termelése sok-sok évtizede meghatározó tevékenység a dél-alföldi régióban, eredetvédett terméként „Szentesei paprika” néven 2014 tavasza óta kerül értékesítésre, amikor az Európai Bizottság oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel (OFJ) látott el. A szentesi paprikafajták a különleges minőségükkel, alakjukkal, színükkel és ízükkel váltak a tájtermesztési körzet, a földrajzi terület meghatározó zöldségnövényévé. A „Szentesei paprika” oltalom alatt álló földrajzi jelzés (OFJ) használatára a következő fajtatípusok és fajták jogosultak: fehér töltenivaló (TV) paprika, hegyes erős paprika, kápia paprika, paradicsomalakú paprika.

A „Szentesei paprika” főbb fogyasztási-élvezeti értékei és jellemzői: a rendkívül zamatos, fűszeres, édes, illetve csípős íz; az intenzív paprikailat, illetve őrölt fűszerpaprikára emlékeztető illat; a vékony héj. A bogyók húsvastagsága 3–7 mm, ami a döntően friss fogyasztás során is lehetővé teszi az íz- és zamanyagok élvezetes feltáródását.

A „Szentesei paprika” termesztése Derekegyháza, Fábiansebestyén, Felgyő, Mindszent, Nagymágocs, Nagytőke, Szegvár és Szentese települések közigazgatási határain belül folyik.

A „Szentesei paprika” legjelentősebb termelői a Dél-alföldi Kertészek Szövetkezetének tagjai. A szigorú élelmiszer-biztonsági rendszerek alkalmazása és a naprakész nyomonkövethetőség garantálni tudja, hogy a fogyasztó a termék megvásárlásával egy ellenőrzött és biztonságos termékhez jut. A „Szentesei paprika” termelése során figyelembe veszik a fenntartható fejlődést, így járulva hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez a jövő generációi számára. Az integrált biológiai növényvédelemmel történő termesztés is ezt támogatja, hiszen a vegyszeres kezeléssel szemben nem terheli a környezetet. A korszerű technológiák, a modern infrastruktúra, az innovatív megoldások teszik lehetővé, hogy a szentesi tájkörzet jellegzetes paprikatermesztő kultúrája fennmaradjon a következő generációk számára is.

Forrás: hungarikum.hu

Romhányi József

A PAPAGÁJ SZÓNOKLATA

Egy ritka bátor
papagáj kitört a rácsos kalitkából.
Kint magához intett
néhány cinkét, pintyet,
hogy mint szabad szellem,
szónoklatot tartson a rabtartók ellen.
És mert gyakorlott lett régen a beszédben,
el is kezdte szépen,
a Nagy Igazságot rikoltva szét:
– Gyurrika Széép!

Osvát Erzsébet

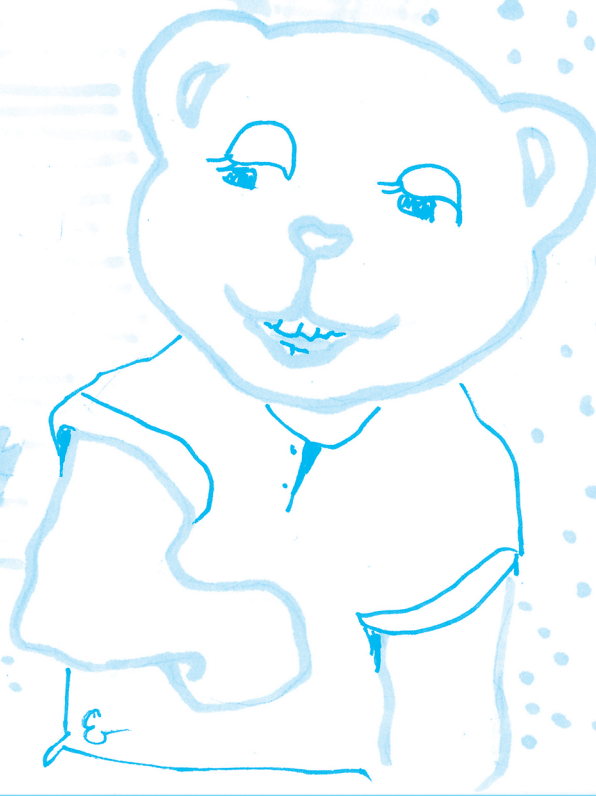
KACSaláb, KACSaláb

Kacsaláb, kacsaláb
tityeg-totyog meztélláb.
Kacsázik a kacsastrandra,
vízcso bogás csalogatja.
Hívogatja patak partja,
kavicsos út vezet arra.
Ott várja
száz társa,
egynek sincs strandruhája.

Németh Krisztina

JANKÓ ÉS AZ ŐZGIDÁCSKA

Mackó Jankó, mutasd magad,
Hadd simítsam meg a hajad!
Mackó pajtás brimmeg-brummog,
Nevetgélve arrébb kullog,
Hogy is kezdjem, gondolkodik,
Bolondosan ugrándozik.
Jaj, te butus Őzgidácska,
Nem jártál te iskolába?
A mackóknak nincsen hajuk,
Azzal gyúlne meg a bajuk.
Halat fogni fontos dolog,
Nem jó az, ha hajad lobog,
Képzeld el, hogy állsz a vízben,
Egész tested vadászdíszben,
És akkor egy kósza hajszál,
Amit épp szabadon hagytál,
Eltakarja szemecskédet,
Tovaúszik az ebéded.
Felkopna a mackó álla,
Ha kócosan szaladgálna.
Őzgidácska csetlik-botlik,
Tudatlanság szertefoszlik,
Megtanulta egy-kettőre,
Hogy szór nő a mackó főre,
Okosabb lett szegény pára,
Nincs szükség így iskolára,
Mackó Jankó, Őzgidácska
Ráleltek a barátságra.

REJTŐZKÖDŐ SZEREPLŐK

Az alábbi betűdsungelben a Vuk című mese 6 szereplőjének nevét rejtettük el. Találd meg mindegyiket, és írd a megfejtés mellé, milyen állat az adott szereplő!

P	Z	R	Ú	H	G	H
N	Z	R	Ú	H	A	V
O	F	V	R	B	K	K
T	H	O	U	Ó	J	U
R	T	K	Í	K	C	T
Á	B	K	N	C	É	Y
M	A	O	Y	I	K	A
V	V	L	Ó	F	L	L
L	O	K	A	R	A	K

MI MARAD A VÉGÉN?

Húzd ki a táblázatból azokat a betűket, amelyek a következő szavakban szerepelnek: fűrj, Móricz, gyertya, őz, üzenet, baj. Ha ezzel végeztél, a megmaradt betűket sorban összeolvasva egy népszokás neve olvasható ki. Melyik ez a népszokás?

Z	L	R	Ü	A	O
CS	E	J	Z	B	E
T	E	Z	R	F	Ó
Ü	O	TY	A	I	J
L	M	K	O	N	GY
D	C	Á	Ő	R	S

SZÓJÁTÉKOK

Ha összeadod a meghatározásoknak megfelelő kifejezéseket, eredményül összetett szavakat kapsz. Például: hím bárány + ellenérték = zöldség és gyümölcs tárolására és bevásárlásra is alkalmas eszköz (kos + ár = kosár).

Szárnyas állat + egészséges, fehér ital = édesség

Házát a hátán hordó, apró állat + emeletre való feljutáshoz használjuk = körbe-körbe haladó feljáró.

Kislányok kedvelt, öltöztethető játéka + tojásból, lisztből és cukorból készülő tészta, sütemények alapja is lehet = tésztából készült, hosszúkas édesség, sütemény.

GYÜMÖLCSÖZŐ MATEK

A képen látható matekpéldák alapján határozd meg, milyen számnak felel meg a dinnyeszelet, a barack és a banán!

$$\text{dinnyeszelet} + \text{dinnyeszelet} + \text{dinnyeszelet} = 36$$

$$\text{dinnyeszelet} + \text{barack} + \text{barack} = 28$$

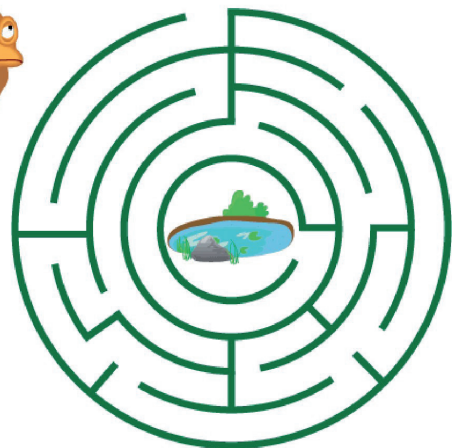
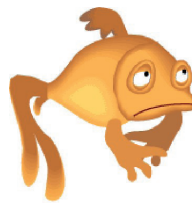
$$\text{barack} - \text{banán} = 3$$

FEJTŐRŐK

- Édesanyád gyermeke, de neked nem a testvéred. Ki az?
- Szabó úrnak és Szabónénak négy lánya van. Mindegyik lánynak van egy bátyja. Hány gyermeke van a Szabó házaspárnak?
- Egy majom, egy mókus és egy madár versenyeznek, ki ér fel először a pálmafa legtetejére. Kié lesz a banán: a majomé, a mókusé vagy a madaré?
- Melyik a nehezebb: 1 kilogramm vas vagy 1 kilogramm tollpihe?
- Hányadik leszel, ha egy versenyen megelőződ a második helyen állót?

ÚTKERESÉS

Rajzold meg, hogyan juthat el az akváriumhoz annak lakója!

A megfejtéseket az irka.kmpsz@gmail.com címre várjuk. Kérjük, a megfejtés beküldésekor tüntessétek fel neveteket, lakóhelyeteket, iskolátokat és azt is, melyik osztályba jártok! Az utolsó feladatot fényképezve küldjétek!

László Antónia versei

JESSIE

Egy esős reggelen meglepetés várt,
esős napom derűssé vált.
Meglepetésem egy kis csoda,
legszebb álmom volt egy husky kiskutya.
Kék szeme volt, olyan, mint az égbolt,
s szőre háromféle színű volt.
A mancsa puha, mint ezeryi tollpihe,
az ábrázata, mint egy kíváncsi kiskutya arcképe
a felfedezetlen világ iránt.

ÚJÉV

Az újév, mely új csodákat hoz,
s olykor kihívások elé állít.
Néha bánatot, örömet okoz,
új kezdet, megújulás,
melyre sok ember számít.

A LÉLEK

Minden lélek rejt valami kincset,
Lehet olyat, amely neked nincsen.
Számodra apró és jelentéktelen,
De más számára egy világot jelent.

Gondolkodunk, milyen is a jó ember,
Ki hibátlan, esetleg büntelen?
Elárulok egy titkot neked,
Ilyen ezen a világon nincsen.

Egy mosoly egy kedves tekintet,
Mely más számára akár egy kis reményt jelenthet.
Számodra csak egy apró tett,
De neki akár ez lehet mindene...

Nem kell óriási tetteket tenned.
Elég olykor egy kedves szó,
Mely másat az egekbe repíthet.
Így hát kérlek, mosolyogj egyet,
Mert talán más számára csak ennyi kell, hogy boldog lehessen.

Én azt vallom, nincsen rossz ember,
Mert minden lélek a maga módján oly különleges.
Minden lélekben ott az a kincs,
Az a kincs, amely neked talán nincs...

Anufré Barbara, 14 éves, Salánk

A 2021/4. SZÁM REJTVÉNYEINEK MEGFEJTÉSEI

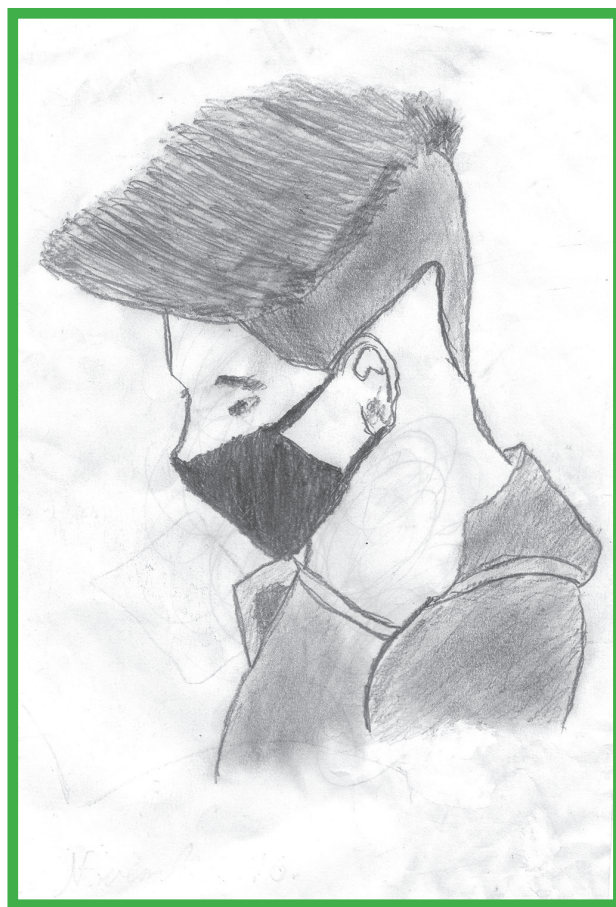
Képrejtvények: keresztény, Egyiptom, Izrael, fazék.
Betűkavalkád: cékla, karfiol, retek, répa, torma, brokkoli.

Egyezések: virágnyelv/nyelvtan, irodalom/lomtár, kosár/sárgabarack.

Névkereső: Jézus, Jákob, Illés, Góliát, Dávid, Máté.

Páratlanokból: farsang.

A helyes megfejtést beküldők közül László Antónia (Salánk), Hadady Liána (Nagypalád), Szilágyi Irénke (Ungvár) és Baksa Botond (Nagybereg) részesülnek jutalomban. Gratulálunk!

Literáti Kristóf, Tiszaásvány

Bálijk Miklós, Szolyva

Jávbák Szofia, Szolyva

Osztrovka Alex, Szolyva

Ruszin Izabella, Szolyva

Tót Veronika, Szolyva

Varga Richárd, Tiszaásvány

Turák Amira, Szolyva